

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНЫҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952 август 14
ЧЕТВЕРГ
№ 158 (2588)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

ССРЭ-ний Шериг-Далай Флодунун Хүнүн байырлааны (1 арын).
Ажаап алышыккынны кыска хуусаада доозар! (1 арын).
Д. Пресс. — Дүжүт ажаап алышыккынны үезинде культура-чырыдышыккын албан черлеринин сорулгазы (2 арын).

Лекция пропаганданы бүгү тала-биле калбартыр (2 арын).
И. Попов.—Волга-Дон канал бол-гаш оон экономнуг уujur-дузазы (2 арын).
С. Тондар.—Барын-Хемчик рай-позу 1952 чылдын баштайгы чарты-тында (3 арын).

Редакцияга чагаалар (2 арын).
С. Иванов.—Делегейле болуп ту-рар чоруктарын допчулалы (4 арын).
Кыдатта бижи билбес чорук-биле демисел (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Коллективтиг керээниң күүселдезин боттуг удуртур

Коммунисттик партияның, совет чактын болгаш эш Сталинның удуртулгазы-биле бистин чуртувустун ажилчы чоннары, хамыктын мурнунда ажилчын ангызы коммунизм тургузушкунуна чаа-чаа кайгамчыкты тилегелерин чедип ап турар. Совет экономиканың кайгамчыктыг күчүзүн тодаргайлап турар бистин совет тургузувустун чайыннаачак тилегези, коммунизминин улуг тудуларын баштайгызы — Волга-Доннуң судно чорур В. И. Ленин аттыг каналын тудушкунун дүргө хуусаада дооска, ажылдагы кийринге эң шишпирлиг ролду бистин ажилчын ангызы ойнаан. Бистин чуртувустун мурнакчы ажилчын ангызы коммунизминин тилегези дээш бодунун патриотчу үлегер чижээ-биле эң-не мурнакчы, эң-не сорук-кирикчи болгаш баштакчы айгы болур.

Бистин күчүлүг социалисттик үлет-пурвустун ажилчын ангызы чаа-чаа чайыннаачак чедишкенин чедиш алырда оларга ажилдын организастиг удуртулгазы база чугула негетинин турар. Бистин улус ажил-агыйыстың бүгү адырлары план эзууга башкарлыг чоруп турда, оон күүселдезин дээш демиселди организастигаарыңа дыка хөй чугула аргалар бар.

Будурулге черин боттуг удуртул-га-биле хандыар аргаларнын бирээзи болза, коллективтиг керээлериң күүселдезин боттуг, тодаргай удуртуру болур. Коллективтиг керээ болза, ажилчыннарнын талазында күш-ажылдын будурулгүлүүн бедери дээш, будуруген продукцияларнын бот-өртээн чингидери, оон шынарны экиждери дээш, планын өй-шаанда бүгү көргүзүлгө талазы-биле күүседири дээш демиселди улам-на күштелдирип турар организастиг ажилдын бир чугула керээ болур. Коллективтиг керээге будурулгениң дирекция чери база-ла бодунун хуузалгезин ажилчыннар коллективинин мурнунга айтып каан турар: ажилчыннары ажил-биле оозадашкын чокка хандыраары, оларнын ажилдаар черинге болгаш чурталгазына тааржыр байдалдарны тургузуп бээри, ажил төлеверин өй-шаанда төлөп турары болгаш оон-даа өске хуузалгелери айтыккан турар. Ычанганш дирекция чери-биле ажилчыннарнын коллективин аразында чарган коллективтиг керээзиниң күүселдезин дээш демиселди кир-риштер. Ол керээниң күүселдезин четче хандыраар чедиш ап шыдаар болза, будурулге чери улус ажил-агыйынга керектиг дыка чугула про-дуктуларны хөйү берип, бистин чуртувустун экономиказының болгаш культуразының көдүрүлүшкунү-нүнө, база ажилчын чонун чаагай амьдралынн дөңгелени улам-на бедеринге улуг ролдуг болур.

Бистин будурулге черлеринисте профэвилел организациялары коллективтиг керээлериң күүселдезин дээш ажилды күштелдеринге боттуг киржилгези чок болуп турары кончуг четпес. Профэвилел организа-циялары бо талазы-биле дыка улуг ролдуг болур учурлуг тур-буже, олар ол ажилдан дашкаар-лап турары болза, областын үлет-пур будурулге черлеринин профэ-вилел комитетинин четпес ажилы болур.

Коллективтиг керээлериң күүсел-дезин боттуг, шын удуртулга-биле хандыар талазы-биле бистин ажил-агый удурткучуларыстың мурнунда кончуг улуг сорулгалар тур-густуну турар. Оларнын эң чугула-зы болза, ажилчыннарнын эгелекчи саналдарын болгаш стахановчу методтарын непередирде, база со-циалисттик чарышты күш-ажылдын мурнакчы методу болдуурда кол-лективтиг керээге айтыккан чүүлдер-ни ылаптыг күүседири болур. Ол болза, бистин ажилчын ангызының патриотчу идекейин улам-на күш-телдирип чугула аргаларнын бир-рээзи болур. Бистин ажил-агый удурткучуларыстың 1952 ажил-агый чылынын будурулге программаның бүгү көргүзүлгө талазы-биле дол-дур болгаш ажил күүседириде ди-рекция черинин ажилчыннар кол-лективинин мурнунга алган хуузал-гелерин чугаажок күүседири бол-ур.

Коллективтиг керээлериң күү-селдезин чедиш алыр дээш ажилды чүглө бистин ажил-агый болгаш профэвилел организацияларывыс хандыар эвес, ол болза бистин партия болгаш совет организацияла-рывыстың база чугула ажил-херээ болур. Ындыгынн төлээинде ВКП(б) райкомнары болгаш ВКП(б)-нин Кызыл хоорай комите-ди ажилдын ол чугула керээни удур-турун бодунун холунга алыр болгаш бистин ажил-агыйларывыстың ажил-чорудулгазына партияни контрольду тургузар болгаш үлет-пурнуг будурулге черлеринин ажи-лынга бедик көдүрүлүшкунүн чеди-п алыр хуузалгелиг.

Бидың болза-даа, бистин обла-стың будурулге черлеринин элээн хөй организациялары коллективтиг ке-

ССРЭ-ний Шериг-Далай Флодунун Хүнүн байырлааны

Совет черин эриктеринде 14 далайлар чатылып чыдар. СССР-ниң кызыгаараның үштүк ийи кезинден хөйү—далайлар. Бистин чуртувус—далай флодунун улуг күрүнеси. Орус далай алдарынын номуна хөй-хөй маадырлыг арыннары би-жизин флодунга улус ынак болгаш анаа чоргаараланы турар.

Шериг-Далай Министерствозунун партия, совет, хөй-ниити организа-циялары-биле, Совет Армияның тө-лээлчилери-биле катышкан, СССР-ниң Шериг-Далай Флодунун Хүнүнге алдар болдурган байырлыг хуралы август 9-та Москвага кул-тураның болгаш дыштанылганы М. Горький аттыг Төп паркынын Ногаан театрына болган.

Москваың будурулгелеринин стахановчулары, солдаттар, матрос-тар, офицерлер, генералдар, адми-ралдар, эртемнин, литератураның болгаш уран-чүлдүң ажилдакчылары театрын байырлаалды-биле ши-меп каастаан залыңа долдур олур-дуканнар. Сценаның артында со-вет чуртун күчүлүг Шериг-Далай Куштеринин тургузукчуу Генерал-лссимус И. В. Сталин канчаар-даа аажок улуг чурун туткар аразында тургускан турган. Чырып турар транспарантыларда «Улуг Сталинга алдар!» деп сөстөр чырыт-кылап турган.

Шериг-далай туктарының чанынга хундулуг танылгалар турган. Хуралдын хундулуг президиумунга ВКП(б) ТК-нын Политбюроун эш И. В. Сталинны баштадыр ди-миттиг үр адыш часкаашкыны-биле сонганна.

Адмирал С. Е. Захаров Шериг-Далай Министри Вице-адмирал Н. Г. Кузнецовка илеткел кылары-биле сөс берген.

Шериг-Далай Флодунун Хүнүн совет улус болза, коммунисттик ни-тилетди тургузарынын талазы-биле канчаар-даа аажок улуг тилелге-лери чедиш ап турарының үезинде демлегел эрттирип турар деп илет-кеди чугаалаан.

Ала-чурт флодунун алдарлыг төөгүзүнү дугайын, Ада-чуртун улуг дайынын үезинде далайжы-ларнын кылганы маадырлыг дидин чоруктарынын болгаш флот тудууш-кунун дугайын илеткелчи чугаала-ан. Совет чуртун сугда кызы-гаарларын көргүзүп камгалат турар Шериг-Далай Флодун улам ынай быжыгаарынын дугайында совет улус, большевик партия, эш Сталин боду-биле хун-бүрү сагыш салып

турар деп илеткелчи демдеглээн. Вице-адмирал Н. Г. Кузнецов большевик партияга, совет чазакка алдар кылдыр, гениилг полковод-чу Иосиф Виссарионович Сталинга алдар кылдыр йөрээл салырга, чыылганнар анаа димиттинг адыш часкаашкыны-биле ужурашканнар, Шулт бут кырынга тургулап кел-ген.

ВКП(б)-ниң Москва хоорай коми-тетинин, ажилчы чоннар депутат-тарының Москва хоорай Советинин болгаш найсылалдың ажилчы чон-нарынын мурундан ВКП(б) Москва хоорай комитетинин секре-тари эш К. П. Черняев Флотту бы-жыглаар талазы-биле улуг чедиш-кинерлиг болурун далайжыларга күзүөн. ВЛКСМ-нин Москва хоорай комитетинин секретари эш В. Я. Павлов Москваың комсомолчулары-нын болгаш аныктарынын изиг байырын далайжыларга дамчыткан.

Эш И. В. Сталинга чорудар бай-ырлыг чагааны хуралды киржикчи-лери канчаар-даа аажок улуг ке-дүрүлүшкүн-биле хуузалганнар.

ССРЭ-ниң Шериг-Далай Флоду-нун Хүнүнге алдар болдурган бай-ырлыг хуралдар ол ышкы Ленинградка, Киевке, Хабаровскиге, Владивостокка, Ригага, Таллинге, Севастопольга болгаш чуртун өске-даа хоорайларына база болтуулан.

Бүгү улустун байырлаалы—ССРЭ-нин Шериг-Далай Флодунун Хүнүн август 10-да бистин чуртун ажил-чы чоннары өөрүшкүлүг демдегел эрттирген.

Москвада «Динамо» деп суг стаа-циязынга улуг байырлап болган. Суг шыжамырынын эриктеринге мун-мун көрүкчүлөр турган. Мос-кванын дыка хөй спортсменнери я-та хемелер-биле эжиндирип келген-нэр.

...Хундускунун 12 шап. Сугнун кы-рынга ССР Эвилелинин Шериг-Далай Куштеринин кораблыды чыска-алып турупкан. Парадтын коман-дылакчызы контр-адмирал Пигтер-ский биле парадтын хуузал алыкчы-зы Вице-адмирал Фокин олар ко-рабльдерин чыскаалын катер-биле эргий кезип турган. Вице-адми-ралды байыр чедиришкениниң хары-зынга матростарынын күчүлүг «Ура-зы» димиреп турган.

Корабльдерин эргий кезээниин соонда эш Фокин болза, флот дуга-йында кичээлге болгаш сагыш сал-ышыккын дээш совет улуска изин-биле өөрүп четиргенин шериг далай-

жыларнын мурнундан илереткен. СССРЭ-нин алдарлыг Шериг-Далай Флодунга алдар кылдыр больше-виктер партиязынга болгаш эш И. В. Сталинга алдар болдурган күчүлүг «Ура» Неваның кырынга димиреп турган.

Оон соонда байырлаалды Киров ортулуктарда культура болгаш дыштанылганы Төп паркыга уламчылдып чоруткан.

Хундускунун дөрт шапта дээрже ракеталар жукуп үнүлгүн—суг байырлаалы эгелээ. Ортаакы Нева-биле катерлер кончуг дүрген эрттип турган. Баштайгы катерде канчаар-даа аажок улуг тукта В. И. Ленин биле И. В. Сталинның чоруктарын чуруп каан. Моторларын дааштары улам күштелип турган. Шериг катер-лер парад чыскаал-биле эрткен. Оон соондан эжер суднолар кестүп кел-тилээ.

Оон соонда шлюпкалыг чарыштар болгаш шериг далайжыларнын дүрген эштишкенини болтуулан.

Кежээкиң 10 шапта Нева хемин кырынга шериг корабльдеринин байырлаалды салду димиреп турган.

Маадыр хоорай Севастопольга шериг-далай парады болган. Парад сөөлдүне суг станциязынга яны-бу-ру дистанцияларга көргүзүлгө эш-тишкенин болтуулан. Далайжы-лар, маадыр хоорайның ажилчы чоннары болгаш хөй сангы аалчы-лар хуну бадыр хөлгээнер.

ССРЭ-ниң Шериг-Далай Флоду-нун байырлаалы Владивостокка чан-чыл эзуугаар далай парады-биле эгелээ. Далай күчүзүнүң көрүлдө-нин флот спортсменнениң болгаш: хоорайнын күш-культураларынын парады солаан. Дүш соонда эжик-чи-эштикчилеринин массалыг маргал-даалары, оюннар болгаш катерлерге эжиндиришкенин эгелээ.

Шериг далайжыларнын чанчыл болган байырлаалыга алдар кыл-дыр маадыр хоорай Одессаның күш-культура коллективтери болгаш ДОСААФ эге организациялары эжиндирилгө, парустуг хеме, эш-тишкени болгаш далай спортуңун өске-даа хевирлеринин талазы-биле массалыг маргалдаалары эртти-генер.

Грузияга, Азербайджанга, Эсто-нига, Литва болгаш өске-даа эвн-ледешкен республикаларга байыр-лаалды парктарга улустун өөрүшкү-лүг селгүстээшкенин-биле, суг спортуңун маргалдаалары-биле дем-дегел эрттирилээ.

(СЭТА).

Ажаап алышыккынны кыска хуусаада доозар!

Кызыл коштар шуужуп эгелээн

БЕЛДИР-КЕЖИГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районода «Кызыл тук» көздө ажил-агый артели чаа, элбекшилдиг дүжүттү чидирг чокка ажаап алырынче долү күш-биле киришкен.

Ажылдын эгези — август 11-де Кара-Дытта хову туралаанче 40 киж илгэн. Турлагда бажыны таарымчалыг дерип, лозунг, плакаттар-биле шимээ турган. Ында парт-организация секретари эш Сундуй, коммунистерге тус-бүрү онаалда-лары берген, агитаторларнын ажил планнарын чогоалды, хана солуннарын, көргүзүп самбыраларын кынар кылып харыылаарын даас-кан турган.

Артельдиң даргазы эш Кечилдин редакцияга даннатканы болза: Ша-гаан-Арыг МТС-тин боду-чоруур комбайны (комбайн эш Данзы-Белек) ажылдын баштайгы ийи ху-

нүнде 23 га суланы кестирип, оон га бурузунден 13 центнерин алган. Август 12-де аппараттыг 2 машина немешкен. Олар кызылгас культу-разында ажилдап киргенер.

Баштайгы дүжүттү күрүнеге киир-рери-биле артель 2 тонна чүдүрер машиназын тускай шимеп бөлгөз-н турган. Август 12-де күрүне скла-дынга аппарат дужааган тараазы 2 тонна 100 килограмм болган. Август 13-те ук машина күрүне скла-ды-биле артельдиң хову турлаанын аразына үш удаа чораан.

Артель бо чылын тараа культу-раларында 400 ганы тараан, үнүжү-дыка чагай. Элбекшилдиг дүжүттү 20 ажил хүнүнде чидирг чокка ажаап алырын, күрүне мурнунга хуузалгелерин кыска үеини ишти-де шевергин ботландыраары эш Ке-чил бүзүредип демдеглээ.

Хову турлаанда

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Суг-Хөл районун Кызыл-Тайгада «Большевик» колхоз дүжүт ажаап алышыккынны август 10-дан эгелей берген. Районун көздө ажил-агый килдизинин эргелекчи эш Сегле-мейнин чугалааны болза: колхоз-тун хову турлаанда бир бажыны баш бурундар дерип хандырган. Баштайгы хун 48 киж тараа кестир-ер 2 машиналарлыг, 30 хол ка-дырларлыг тараа кезип кирген.

Август 11-ден эгелеп ук колхоз-тун дүжүт алышыккында Суг-Хөл МТС-тин боду чоруур бир комбай-ны база ажилдап кирген. Комбайн-ны таразын сөөртүрү-биле хаар-жактарлыг 4 тергелер улаштыр да-жылгап эгелээ.

Ажылдын баштайгы хүнүнде ма-шиналар болгаш хол кадырлары-биле 6 га арбайны кезип сноптаан-нар. Ажылдын темпизи улам дүрге-деп турар.

Баштайгы ийи хүнде

Чаа-Хөл районда Ленин аттыг кө-дөз ажил-агый артелинин тараажы-лары бо чыгы чаа дүжүттү чидирг чокка алырынга багай эвес белет-кенген. Тарааның үнүжү дыка чаа-гай, амгы үеде быжып эгелээ.

Хову турлаан чугула чүүлдер-биле дерип хандырган. Шыгылыг шап база белең, 2 сортировааларын, 1 тринерин белеткеп тургускан.

Баштайгы тарааны—күрүнеге

Бай-Тайга районун колхозчу-та-раажылары бо чылын тарааның бай-лакшылыг түжүдүн өстүрүп алганнар.

Районун «Төн-Терек» колхозунун колхозчулары дүжүт ажаап алышы-ккынчы киришкенер. Августун 11-нин хүнүнде колхозтун тараа шөлү-ге 1 боду чоруур комбайн, шопту боду баглаар тараа кестирер ийи аът машиназы болгаш 50 колхозчу-лар ажилдааннар.

Колхозтун Төн-Теректе хову тур-лаан лозунг плакаттар, туктар-биле шимээ. Колхозчуларын тараа дээш күженишикнин ажилдаарын дүжүт ажаап алышыккыннын баш-тайгы хүнү көргүсөн.

Бүрүн белеткелиг кирер дээш

Каа-Хем районун Бүрүн-Хемде «Сталинчы орук» колхозтун ховула-рында бо чылдын чагай дүжүдү быжып, ам каш хонуктан ажаап алышыккын эгелээр деп турар.

Бо чагай дүжүттү кыска хуусаа-да чидирг чокка ажаап алыр дээш колхозта белеткеп ажилчын чедиш-кининг чоруткан. Колхоз 200 тонна тараа кирер склады тудуп алган, тараа кургудыр черин болгаш анаа одаар ыяшты белеткеп алган. Кол-хозтун 2 автомашиналарының гузов-

Чаа дүжүттөн ажаатынган 4 тон-на тарааны күрүнеге дужаары-биле белеткеп пункттузунче чоруткан.

Дүжүт ажаап алышыккынга рай-онун «Тэлин» болгаш «Муриақы» колхозтары багай эвес белеткен-ген. Ол колхозтарын таразын ажаары-биле МТС-тин үш комбайн-нары ховуларын үнүпкенер.

«Тэлин» болгаш «Муриақы» кол-хозтар серлиг шааннарын, хову тур-лагтарынын кылышыккын дооскан-нар.

Районун ажилчы чонү эш Сталинга чоруткан чагаазыңа ал-ган хуузалгезин эрестиг күүседир дээш дүжүт ажаап алышыккын-га бүгү күш-биле ажилдаарлар.

Ажаап алышыккыга белең эвес

Барын-Хемчик районун Аксы-Барлык сумуда «Ленин оруу» кол-хоз дүжүт ажаап алышыккын эге-леп турда-ла анаа белеткеп ажи-лын ам-даа дооспай турар.

Колхозта тараа кезер 3 машина-нын септелгезини шынары багай. Дарганнар Чигит-оол, Самдаң олар июнь, июль айларда ол маши-наларын септеп келген болгаш чам-дык хүнүнде ажилдаарын турган-нар. Серилг, чагаай шаанар кыл-дымаан, колхозтун складында та-

ртын тараа сөөртүрүңгө септеп белеткээ.

Сарыг-Сеп МТС-тин «Сталинец-6» деп 2 комбайнары колхозта че-дип келген, ам кезип кириптеринге белең.

Дүжүт ажаап алышыккыннын белеткелине колхоз баштаар чери (даргазы Дюм-оол) чогуур кичээ-гей салбаанын бо байдалдар көргү-зүп турар-дыр. Ам дүжүт ажаап алышыккынга дүлүктөп киреринге чедиш бүгү белеткели доозар дээш бүгү күшү салыры чугула.

Областа сизин кезилдезиниң чоруп турары (Август 10-да, хуу-биле).

Районнар	Бүгү белет-кээни сизин	Оон ишти-де колхоз-тар	Салган сизин
1. Тожу	75,1	61,4	162,5
2. Өвүр	71,6	87,7	123,1
3. Тере-Хөл	69,4	78,6	—
4. Би-Хем	65,6	60,5	137,7
5. Таңды	60,0	49,8	52,4
6. Каа-Хем	55,7	64,1	106,0
7. Чаа-Хөл	51,7	54,2	214,2
8. Чөөн-Хемчик	49,7	49,4	135,5
9. Улуг-Хем	43,8	46,1	191,0
10. Барын-Хемчик	37,1	37,3	99,0
11. Эрайн	34,0	35,3	107,6
12. Суг-Хөл	33,1	38,3	159,0
13. Кызыл	32,1	32,2	44,3
14. Бай-Тайга	31,6	32,6	114,5
15. Тес-Хем	26,9	28,2	85,8
16. Мөңгүн-Тайга	4,6	—	—

Дүжүт ажаап алышыкынынын үезинде культура-чырыдышкын албан черлеринин сорулгазы

Бистиң областа дүжүт ажаап алышыкынын эгелээн. «Ажаап алышыкын дээрге, түр үениң херэди, ынчангаш ол манаар чорукка ынак эвес. Чогуур үезинде ажаап алып болза, — удул алганы ол, ажаап алышыкына озалдар болза, — уттурганы ол» — деп, эш Сталин өөредип турар. Бо чылын ажаап алышыкынын кампаниязы чыс бораннын байдалына таваржып турар. Көдээ ажил-агый культураларынын ажаап алышыкынын чидирин чокка чогуур өйүлө чорударда болгаш күрүнге тараа дукаар хүлээлени күөсүлде бүгү колхозчуларнын, МТС-тер болгаш совхозтар ажилдакчыларынын онза мобилизация чоруу керек.

Ажаап алышыкын кампаниязын чедишкенин чорудары-биле көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилерин мобилизацияларга чамдык организация чөмөчлөрүнн боттандыры чугула чугула эвес, харын агитас-массалык болгаш культура-чырыдышкын ажилдарын калбартып чорудары эргежок чугула. Хову ажилдарын доозарынын үези областың культура-чырыдышкын албан черлеринге шыгыны шыгыла болур. Ол чорук болза, культура бажынарны, көдээ клубтар, номчулга бажынарны, районун болгаш көдээниң библиотекалары ажилчы чоннарнын культурулук негелдезин канчаар хандырып, бодунун сонгаарлап болбас сорулгаларын канчаар күөсүл деп чүвени көргүзөр.

Ол чугула сорулгалар болза, тараа ажаап алышыкынын кампаниязын культура-чырыдышкын фронтунун ажилдакчыларынын чүткүлдүг киржилгезинден хамааржыр.

Көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилерин мурнунга бодунун хүлээлээн Сарыг-Септин культура-бажынынын ажилдакчылары эки билеп туралар. Олар боттарыннын ажилын ситен белеткенин үезинде-ле хову турлагларынче көжүргөн. Сиген кезилдезинин эгезинде-ле ситенчилерин турлагларынче культура бажынын уран-чүлүг удуртукчу эш Жирновтон баштааны культбригада үнүкөн. Ол бригада бодунун ажилын тараа ажаап алышыкынын үезинде база үргүлчүлээр. Шагаан-Арыгнын культура бажыны бодунун 18 кижилик бригаданын ситен кезип турар бригадаларче ол ышкаш үндүргөн. Ол бригадада дуржулгалар лектор, аныктарнын үрер жөгүмү болгаш бот-тывынгыр уран-чүлүг бөлүмненин киржикчилери бар. Сигенчилерин кино көргүзүлери-биле хандыраар дээш көжүп

чоруур кино ол бригада-биле кадун үнгөн. Шагаан-Арыгнын культура-бажыны бодунун ажилын тараа ажаап алышыкынын үезинде шөлдөргө база ынчаар тургувар.

Культура-чырыдышкын албан черлеринин ажилдакчылары тараа ажаап алышыкынын тараа тараа-жыларга болгаш көдээ ажил-агыйнын механизаторларынга чүгө культурулук ажилдарын хандыраары-биле кызыгаарлатымас ужурулук. Олар хамыкты мурнай агитас-массалык ажилдарын бүгү хевирлерин белен кылдыр тургузар хүлээлени болгаш хову турлагларынга көсү агитацияны кылдырып, ханз солуннарны үндүреринге, бесед болгаш өске-даа ажилдарын чорударына киржирлер. Ылангыя бедик бүдүрүкчүлүг көргүзүлгө дээш демиселге парлалга ышкаш ындагы чидик чепсеги эки ажыглаар керек. Хана солуннарнын, агиткудустарнын үргүлчү үнерин, аргалы-ла болза, олар дүжүт ажаап алышыкынын мурнакчыларынын дуржулгазыч чогуур үезинде чырыткан турарын, колхозчу шөлдөринин стахановчуларын дуржулгазын хаара туткан турарын, тарааны чедишкенин ажаап алышыкы болгаш тараа белеткенин планын хуусаа бетинде күөсүлдеринге саат ужураштырып турар чөптөрүнүн илереткен турарын чедип алары чугула.

Бистиң культура албан черлеринин ажилдакчыларынын чугула сорулгазы болза, номнарны шөлдөргө тараа ажаап алышыкында ажилдап турарларче үндүрери болур. Районун болгаш көдээниң библиотекалары, номчулга бажынарны хову турлагларынче көжүп чоруур библиотекаларын чорудар ужурулук. Ынчалза-даа библиотеканы ажилдакчыларынын ролу чүгө номнар чорудары-биле кызыгаарлатымас. Советтин уран-чечен литература-ларынын эң эки чогаалдарын непередип, ном дугайында беседаларын чорудуп, ыткыр номчулгаларын эрттирер керек.

Таңды районда Владимирова суурда номчулга бажынынын эргелекчи эш Огнёв ховуда ажилдап турар колхозчуларнын ортузунга эки үлгерин көргүзүп турар. Сиген кезилдезинин баштайгы үнүнеринде эгелеп бүгү культура-массалык болгаш агитация ажилдарынга киржиңип, ол хову турлаанда туруп турар. Колхозтун агитаторлары-биле кадун ол хүн-бүрү агиткудустарын үндүрүп турар. Эш Огнёв ховуже көжер библиотеканы үндүргөн, оон кезинин Балгазын библиотеканын алган. А Балгазында көдээ библиотеканын эргелекчи Клепикова көжүп

чоруур библиотеканы организацияларын безин оралдашпаан. Балгазын клубунун эргелекчи эш Донекин бодунун клубун хаап алгаш, тараа, ситен шөлдүчө үнөмөй турар. Клепикова биле Донекин оларда эш Огнёв ышкаш ындагы арга чок болганы ол бе, эш Огнёв ышкаш олгар культура-массалык ажилды шөлдөргө калбартып хүлээлге чоктары ол бе? Таңды районда культура-чырыдышкын ажилын инспектору эш Полищевтин оларга тодаргай айтышкынын бербейн, оларны хынавайн турарында, Клепикова биле Донекиннин ажил кылбайн, анаа-ла олур туруры билингер. Эш Полищев хову бригадаларына культура-чырыдышкын ажилдарын чурдузузын улут-ла керекке албайн турар. Мынчангаш Бэй-Хаактың культура бажыны бодунун бригаданын колхоз шөлдөрүнче үндүреринче дашлайын турарынын фактызы моон илден.

Хову бригадаларына культура-массалык ажилды экижидип чорутушаан, лекция пропагандазын дугайын база утпас керек. Бо керекке культура-чырыдышкын албан черлери политиктик болгаш эртем билиглерин непередиринин талазы-биле Бүгү-эвилел ниитилени районнар салбырлары-биле кад ажилдаар ужурулук. Культбригадалар бурузунун составына лекторларны кириер керек. Совет Эвилели бүгү делегате табынч дээш демиселде, бойдушту чарттырынин Сталинчы планы, коммунизмин улут тудуглары болгаш оларынч бир дугаары — Волга-Дон канал, көдээ ажил-агый артелинин Уставы — колхозчу амьдыралдын кол хоойлуу, көдээ ажил-агыйнын мурнакчыларынын болгаш чартыкчыларынын дуржулгалары болгаш өске-даа чугула темалар хову бригадаларынга лекция пропагандазын чорударынын планына кирген турар ужурулук.

Дүжүт ажаап алышыкы болгаш тараа белеткел — күрүнениң улур-дузалык херээ. Бо хүннерде культура-чырыдышкын албан черлеринин ажилдакчыларынын хүлээлгеи болза, тараа-жыларнын, механизаторларнын, тараа сөөрткүчүлөрүнн ортузунга политик-массалык ажилдарны калбартып чорудары болур.

Д. ПРЕСС.

Эки ажылдыг культурмейжи

Комсомолчу М. Шангыр-оол чыгы дыштанылгазын эрттирери-биле бодунун төрөн чери — Сүт-Хөл районун Кызыл-Тайга сумузунда «Большевик» колхозка чедип келген. Ол комсомолчу хүлээлгеи меделдин-биле билбешан, ук колхозта бижик билбес 3, бижикти биче билер 4 колхозчу херээженнерни бижикке өөредиринин сорулгазын бодунун мурнунга чидин-биле салгаш, ажылдап эгелээн.

Комсомолчу Шангыр-оол тускай расписание өзугаар өөренкичлерин-биле кичээлдерин неделя санында 2 удаа эрттирер, ажылдап эгелээнинде бээр 44 каталп кичээлдеккен. Шангыр-оол кичээлдерге хынамчалыг белеткенип, оларны билингер, бедик денелге эрттирер келген. Кичээл бурузун херегленип турар чижектер колхозчуларнын хүн-бүрүдети амьдыралы-биле чокк холбаалы, солун бооп турарында өөренкичлерин илдепейн, сонугалы улут, кичээлдерин организацияга байдалы бижык болуп турар.

Шангыр-оол өөренкичлеринге негелдени шыгыны тургузуп, тайылбырын чедиңгир берип келгени-биле бердинген онаалга бурузун олар ылавады күөсүлп шыдаан келирлер. Оон өөренкичлеринин иштинде Делбин, Сылык олар үргүлчү тергини эки демдектери ап, онза кызыкмак өөренип келгенер. Өөренкичлеринин хөй кезин ам бижикти элээн эки номчуп, бижип билер, элээн нарын бодалгаларын бергездешкип чок бодап шылаар апарганар.

Комсомолчу Шангыр-оол чүгө колхозчу херээженнерни бижикке өөредиринин чаагай херээн чедишкенин шийттирлер турар эвес, харын колхоз бүдүрүлгезинге база илдепейлиг кириңип, ылангыя ситен кезилдезинге доктаамал ажилдап, хүн-бүрүнүн ажил нормазын 100 хуудан эвээш эвес күөсүлп келген. Оон-биле кадды, мал чемениң белеткенинде ажилдап турар бүгү колхозчу массанын ортузунга тайылбыр ажилы база чедишкенин чорудуп, хүндүлөп, көргүзүп самбыраларын эмгелей чаргыр, хана солунун, агиткудустарын үндүрер талазы-биле колхозта партия, комсомолдун эге организацияларынга боттут дузаламчыны үргүлчү көргүзүп турар.

Комсомолчу Шангыр-оолдун аксеткилдиг бараан болушкуну дээш колхозчу тараачынар, партия, комсомолдун организациялары, колхоз баштаар чери ача өөрүп чегтергин илередип турар. Культурмейжи Шангыр-оол ол улут илдегей керек кырынга ылапты-биле бадтыкадып, хүлээнип алган 7 өөренкичлерин бижикти илдик чок билер кылдыр өөртекеш, шыгалдаын эрттирер, тускай комиссияга хүлээди берген.

К. ТЕВЕР-ООЛ.

Лекция пропагандазын бүгү тала-биле калбартыр

Бо чылдын августун 11-де обл-күскомунун хуралдар залына политиктик болгаш эртем билиглерин непередиринин Бүгү-эвилел ниитиленин Тыва область салбырынын VI пленуму болуп эрткен.

Пленумга Ниитиленин Улут-Хем районда салбырынын 1951 чылда болгаш 1952 чылдын баштайгы чартында чорудуп келген ажилын дугайында отчетту чугаалашкан. Отчет илеткелди Ниитиленин район салбырынын баштаар черинин даргазы эш Кулаков кылган.

Ниитиленин район салбыры бодун чартык чылдын дургузунда бодунун хүрээленин өстүрүп калбартырын болгаш лекция пропагандазын районун ажилчы чоннарнын ортузунга чорударынын талазы-биле элээн чедишкенин чеди алган. Ниитиленин район салбырынын үчүдүнга 1951 чылда 27 чингине болгаш чаржыкчы кижигүнер санатын турган болза, 1952 чылда чингине болгаш чаржыкчы кижигүнерин саны 47 чедир өскөн. 1952 чылдын баштайгы чартында Ниитиленин район салбыры бодунун хүрээленинге 8 чингине, 16 чаржыкчы кижигүнерни хүлээп алган.

Ниитиленин район салбырынын үчүдүнда санатын турар чингине болгаш чаржыкчы кижигүнер 1951 чылда районун ажилчы чоннарнын ортузунга янзы-бүрү темаларын лекцияларын 153 кезек чегре номчаан, 9560 кичи дынап эрткен, 1952 чылдын баштайгы чартында 140 кезек чегре лекциялар номчаан, 8358 кичи дынап эрткен. Бо чылын тыва дыл кырынга 78 кезек чегре лекциялар номчаан. Районун ажилчы чоннарнын ортузунга лекция номчуур талазы-биле ниитиленин район салбырынын үчүдүнда турар ниитилел кижигүнеринде эштер Кончук, Сергеев, Тойлук-оол олар эң илдепейлиг ажилдап, 10-10 ажы янзы-бүрү лекцияларын 60 чылын номчааннар — деп эш Кулаков чугаалаан.

Ынчалза-даа, Ниитиленин район салбырынын отчетту үениң дургузунда чорудуп келген ажилында улут чөптөстөрүн барын эш Кулаков демелгезин, Чүл дээрге, Ниитиленин район салбырынын баштаар чери боттуп план чокка алачаргаарлаар өзү-биле ажилдап келген. Салбарын баштаар черинин ниитилел кижигүнери-биле хүн-бүрү боттуп ажилдавайн, оларга даалга бербейн ажилдап турганы-биле 1952 чылдын баштайгы чартында Ниитиленин район салбырынын үчүдүнда турар кижигүнеринин 50 ажыг хуузу лекция номчурунга болгаш бижигиринге шүүт киришээр болуп турар. Ниитиленин район салбырынын баштаар чери лекцияларын бижигирин барык-ла организацияга боттуп болгаш чамдык бижитинген

лекцияларны чугаалажып көөр ажилды организацияга боттуп турар. Ынчангаш чамдык лекциялар уткаштары чөптөс, район иштинин амьдыралында хоорук болуп турар. Ниитиленин район салбыры район организациялары-биле, ылангыя культура-чырыдышкынын район инспекциязы-биле, ВЛКСМ райкому биле, районун көдээ ажил-агый кидизин-биле болгаш өске-даа организациялар-биле кошкак харылзаалыг ажилдап келген.

Оон ыңай Ниитиленин район салбырынын ажилында улут чөптөстер болза, көдээ ажил-агый талазы-биле лекцияларын биживейн база эвээш номчуп турары болгаш тыва дыл кырынга лекцияларын кончуг эвээш номчуп турары болур.

Эш Кулаков бодунун илеткелинге Ниитиленин область салбырынын баштаар черинин Ниитиленин Улут-Хем район салбырынын ажилында боттуп удуртулга, дуза көргүспөй келгенин база көдээ ажил-агый темаларында, тыва дыл кырынга лекцияларын кончуг эвээш чорудуп турганын чугаалаан.

Пленумга тургустунган айтырыгын талазы-биле 10 кичи санал шүгүмчүл берген. Санал шүгүмчүлдел район салбырынын отчетту үеде чорудуп келген ажилында чамдык чедишкенин демелгезин, улут чөптөстерин барын илдеп-келген болгаш Ниитиленин область салбырынын районнар салбырларын боттуп удуртулга, практиктик дуза көргүспөй, ажилын контролдуз хынавайн турарын шүгүмчүлээр.

Ниитиленин район салбырынын баштаар чери бодунун үчүдүнда туруп турар ниитилел кижигүнеринин ортузунга организацияччы ажилды сула чорудуп турганында ниитилел кижигүнеринин 50 ажыг хуузу лекцияларын бижигиринге, номчурунга киришпейн келген, ниитиленин чингине болгаш чаржыкчы кижигүнеринге киреринче политиктик болгаш ажилгыр денели бедик янзы-бүрү тускай эртемниң интеллектуал хараа туттайн турар. Ылангыя көдээ ажил-агыйнын тускай эртемниң илеренде чүгө 3 кичи ниитилел кижигүнер болуп турар. Оон аңгыда Ниитиленин район салбырынын ажил-амьдыралы-биле холбашкан лекцияларын бижигиринге сажып салбайн, ниитилел кижигүнеринге бо талазы-биле даалгалар бербейн ажилдап турган, ынчангаш көдээ ажил-агый, бойдуз эртемниң база медицина талазы-биле темаларга лекциялар кончуг эвээш номчутунган болуп турар.

Пленум чугаалашкан айтырыг талазы-биле тодаргай сорулгаларын айткан делгеренгей шийтпирни хүлээп алган.

Волга-Дон канал болгаш оон экономнуг ужуур-дузазы

Волга-Донун судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналын тудушкуну чазактын доозулган ол-ла хуусаа-зында доозулган. Оон ажилынын болза, бистиң Төрөн чуртувусту бүдүрүкчү күштеринин көжүлдөинде оон ыңай улут базым болур.

Волга-Донун судно чоруур каналынын база Цимлянскин суг бедларинин тудушкуну-биле кадун улус ажил-агыйныга канчаар-даа аажок улут ужуур-дузалык суг-транспортун, энергетиканын болгаш суггарылганын үш кол нарын айтырыгыр шийттиреленип турар. Балык ажил-агыйнын айтырыгыра база-ла көрдүнгөн. Бойдузун кур байлактарын ындагы бөлүк-биле ажилдаар чорук чүгө социалистик системанын байдалдарында болуп олур аргалык.

Бирги чергенин суг транспорт оруу болур Волга-Дон каналынын ужурдузазы, онза улут, Волга болгаш Донну катыштырганы-биле кадун Ак-Балтий болгаш Каспий далайларын Азов база Кара далайлар-биле катыштырып турар судно чоруур улут орукту тургузар талазы-биле совет эрге-чангыран чылдарында чоруктан канчаар-даа аажок улут ажилдар доозулганы ол болур. Кол Туркмен каналынын тутунганнын сонда ол системага Араль далай база катыгар. Ийи улут суг бассейнерин катыштырып турар Волга-Дон каналын ажилдап кииргени болза, бистиң чуртувустун амьдыралына канчаар-даа аажок улут ужуур-дузалык болур.

Сугун ол бассейнеринин депис-кээрлеринге судно чоруушкунунун байдалдарын экижиктеңи, үлөтүрүнү болгаш көдээ ажил-агыйнын шапкын хөгжүткени болза, чүк сөөртүлгезин канчаар-даа аажок улут өөлдөгө чедирер. Чинжээлээр, каннады ажилдап кииргенин баштайгы чылдарында Дон бассейнинге чүк сөөртүлгези 5—6 каталп улга-

дыр. Ол система-биле Москва аттыг каналдап харылзажып турар бистиң Төрөн чуртувустун найсылаамы — Москва болза, беш далайларын эң улут портту болу бээр. Волгадан Дон уунче ол каналдап чорудар кол чүктөр болза, Кама хемин бажында база Ветлуганын, Мыжанын, болгаш Костроманын хөй ышкыг черлеринден ышк; Кольский чартык ордулуктан химиктиг удобренилер; Уралдан янзы-бүрү рудалар, Москвадан болгаш Ленинградтан машиналар болгаш энергетиктиг дерилгелерин; Поволжьеде автоматшалар болгаш сазын; Астраханьдан нефть продуктулары. Ол каналдап дедир баарда мындагы чүктөрүн сөөртүр. Донбасстан хөмүр даш болгаш демир; Кубаньдан, Дондан болгаш Азов чогуундан тараа болгаш балык чүктөрү: бистиң чуртувустун мурну чүгүнү үлөтүрүндөн комбайнар, бедик күшүгү котёлдар, улут хоодайлар болгаш өске-даа продукциялар бар.

Кижилер сөөртүлгезинге чаа перепетивалар база-ла ажитынар. Баштайгы чорутушунар-биле каналдап Москва-Ростовтун дорт пассажир шүгүмү эрткен. Оон аңгыда Архангельск—Ростов, Ленинград—Ростов, Молотов—Ростов болгаш өске-даа дорт эрттер чоруушкунарын аждар арга бар болуп турар.

Волга-Донун суг оруу демир орук транспортун кыла чогуур дыка хөй сорулгаларын база-ла шийттирлер турар. Цимлянскин суг бедларинин плотиназын дамчып эрттип турар Морозовск—Кубери демир орук шүгүмү Волгадан Донбасс чедир болгаш оон дедир чүк сөөртүрүнүн оруун кызырмышшан. Совет Эвиленин төп областтарында, Ростовту таварбайн, Кавказче чүктөртүн транспорттарына арганы берип, оон-биле Ростовту оруктан хостал турар. Ол демир орук болза, транспорттун бөлүк сөөртүлгелерин-

ге улут ужуур-дузалык болуп турар. Хемин чаа оруу-биле ол орук болза, Сталинград—Морозовскин ам туруп турар демир оруу-биле демелээр 2 каталп кыска болуп турар. Волга-Дон каналы демир орук транспортун чингедип турар, оон түнелинде чуртка хөй кывар чүлдери, херекселдерин болгаш күш-ажылды камнап берип турар, чүге дизе, суг-биле чүк сөөртүлгези массалык чүк сөөртүлгезинге эң-не чик транспорттун хевир болур.

Волга-Дон каналына хамааржып турар районун экономиказына Цимлянскин суг күжү-биле ажилдап электри станциязынын ажилдап илдерип турары чик эртертик энергия улут ужуур-дузалык болуп турар. Электри энергиязынын артыкшылдыг чоруу колхозтарда болгаш совхозтарда көдээ ажил-агыйнын янзы-бүрү ажилдарын, эң ыткенге хол-биле кылар аар ажилдарын электрижидер. Чер андарылгазы, чыскы тарылга, ажаап алышыкын болгаш өске-даа ажилдарын электри тракторлары-биле кылып чорудар. Мал ажылында болгаш көдээ ажил-агыйнын өске-даа аждарларын да хөй күш хереглээр ажилдарын механизастарына электри энергиязы база-ла дузалап болур.

Электри энергиязын калбаа-биле ажыглаар чорук ачка-хөргөнүн дыка хөйну камнап алыр арганы берип турар. Электри тракторлары-биле сугтарып турар шөлдүн андарылганында чыл бүрүде-ле 3 миллион 700 муң рублин камнап ал болур. Колхозчуларнын күш-ажылы дыка чингээр, культурулук чоруунун денели бедир, көдээ чурттакы чонун амьдырал байдалдарын онза-да артык экижир.

Волга-Донун чогуунга хамааржып турар районнарнын үлөтүрү будурулгелерин чик эртертик суг күжүн ажилдаанында чурт дыка экономнуг ажыктыг чорукту алыр.

Техниктиг культуларын чылазынын көвүдээрн пөс-таавы, саржаг ажилдап кылар, чигир, арага кылар, тапкы, будук кылар болгаш өске-даа заводтарны тударын болдулар. Чик эртертик электри энергиязынын үндөидип тургузар үлөтүрү болза бүдүрүлгө чорудулгаларында бедик электри чепселгезинки-биле болгаш автоматизасташкыны-биле ыттылар.

Мынчангаш, Цимлянскин суг күжү-биле ажилдаар электри станциязынын энергия күжү районун экономиказынын шапкын хөгжүрүрүгө, материал-техниктиг суурну быжыгыларына арганы бээр болур.

Волга-Донун суг байлаанын курлавырын бөлүү-биле ажыглаарына сугтарылга айтырыгы канчаар-даа аажок улут-дузалык. Доннуң, Сальскиннин, Манийтин чег хөрдүннерин бедик дүжүт бээр кылдыр долу болгаш ажыктыг ажыглаары, чүгө сугтарылганын ажык-дузазы-биле чедип алдынын болур. Көдээ ажил-агыйнын оон ыңай хөгжүдөрүнге суг байлактарын эң эки аргалар-биле ажилдап турар Волга-Дон каналынын бөлүк схемазы ол сорулганы шийттирлер.

Волга-Дон каналында үндөилетип турар сугтарылга болгаш сугландырылга системаларын тудушкуну чоокку дөрт чылдарда Ростов болгаш Сталинград областарын 750 муң гектар черин сугтарып, 2 миллион гектар черин сугландырып болур арганы бээр.

Ростов областын 13 райондарында 600 муң гектар чер сугтарылар. Ол черлерге сугну хуваап таралдыр болгаш түр сугтарылга бугалдарынын системанын дамчыштыр бээр. 170 муң гектар черин анаа-ла агып чылар суг сугтарар база 430 муң гектар черин насос станцияларынын дузазы-биле сугтарар.

Сталинград областың районна-рында 150 муң гектар кандай бээр ковулар ийи кол каналдар-биле: Цимлянскин суг шыгы-амычылдан сугну ап турар Чирск каналда болгаш Варварскин суг шыгы-амычылдан сугну ап турар Егорлыкск каналдап сугтаргынар. Сугландырылган болгаш сугландырылганын 33 системалары тургустунар.

Волга-Дон каналын ажыглап эгелээр сугтарылгалыг чер ажылаанын хөгжүлдөинге чаа чадагы көргүзүп турар. 2 миллион гектар черин сугландырып болгаш 750 муң гектар черин сугтарып-биле агрохимиктиг хемчелгерин холбаштырып чорудагы ол районнарга чер ажылынын болгаш мал ажылынын оон ыңай дүргөн өзүп, хөгжүүрүнүн херээнге эң тергин чугула ужуур-дузазы ыйнаар.

Чер суггарылганынын түнелинде совхозтарын болгаш колхозтарын көдээ ажил-агый бүдүрүлгелери улам хөй продуктулук болу бээр. Ол шөлдөргө кызылжастан аңгыда, ол районнарга чаа культурулар (хлопчатник, кеаф, рис болгаш өске-даа культурулар) тарытынып турар анаар. Сад ажылы болгаш виноградар ажилы хөгжүп эгелээр, техниктиг культуруларын, ногаа аймаанын, мал чеменин, хөй чылда болгаш чангыс чылда үнер ситеннерин тарылгазы дыка улгалар. Ол-ышкы бар болганда хову камгалалынын ышк тарылгазын тургузарын хандыраар. Ховуларын улут делгемнери ногаан тарымал бөлүк-бөлүк үнүштер болгаш кат-химистиг садтар-биле ыттынар.

Көдээ ажил-агыйнын сайзырангай техниказынын ачызы-биле колхозтар болгаш совхозтар үнүшкүр хөрдүннерден бай болгаш туртушт дүжүттөрүн алыр. Сталинград болгаш Ростов областарын мурнакчы көдээ ажил-агый артелдерин, база эртем-шинчилел албан черлери сайзырангай агротехниканын дузазы-биле сугтарылгалыг бир гектар черден 36—45 центнер күзүн чыгып тарырып кызылжасты; 40—50 центнер ристи; 20—25 центнер чиг хөвөнни; 350—400 центнер ногаа аймаан; 150—200 центнер винограды алганар. Ынчалза-даа ол дүжүттөр эң ындакы хемчээ эвес.

Удобренилерни калбаа-биле херегленишаан, хөрдүнүн оон ыңай экижидип тургаш, база шийлп алган үренинеринин шыянын бедидип тургаш янзы-бүрү культуларыннын нити чылдазын оон-даа артык улгартырып болур.

Колхозтар болгаш совхозтар суггарылгалыг черин шийгездип алганынын түнелинде ол шылден 1,2 миллион тонна ажыг кызылжасты, 160 муң тонна ристи, он-он муң тонна чиг хөвөнни, 600 муң тонна тонна ногаа аймаан болгаш картофельди чып алыр жөргүзүп деп чижек санаашкынар көргүзүп турар.

Сугландырылга ситен кезер шөлөн баш чөдир өстүрер арганы бээр. Мал чеменин немелде бүдүрүлгези мыйыстыг улут малды 200 муң баш чедир, хөй болгаш өшкүнү 1 миллион баш чедир өстүрер арганы бээр. Малдын продуктулуу дыка улгалар. Оон түнелинде Ростов болгаш Сталинград областарын колхозтары болгаш совхозтары чыл санында-да 300 муң тонна сүт, 38 муң тонна саржагы, 6 муң тонна хире дүктү болгаш оон-даа өске продуктуларны алылар.

Волга-Донун судно чоруур каналынч зоназынга эң улут суг шыгыларын тургаш тудушкуну Ростов болгаш Сталинград областарга балык ажил-агыйларын болгаш балык үлөтүрүн организацияларына улут перспективаларын тургузуп турар. Хөй хемчээлди үнөйгө байлактарын породадарын өстүрүп көвүдөдирин хемчелгелери алдыны турар. Балыктар боттары өзүп көвүдөрүнге таарымчалыг байдалдарын тургузары баш бурунгаар көрдүнгөн.

Коммунизмин улут тудугларынын иштинден баштайгы канчаар-даа аажок улут тудушкунунун ажилдап эгелээни болза, совет державанын күжүнүн болгаш күчү-шыдалынын, капиталистиң тургузулган социалистик тургузугун артык күштүүнүн, бистиң күрөнестинин тайбын политиканын чайынчак херечини болур.

Төрүүр хаван бүрүзүндөн чылда 32 хаван оолдарын алып

Орлов областың колхозчу мал ажылының мурнакчыларының ортузунда Кромск районун «Путь к расвету» деп колхозтун хаван ажаакчызы Пелагея Арсентьевна Лежепекванын ажылы көскү черин эжелеп турар.

Бодунга быжыгалаан хаваннар оолдарын эмзирип турар үезинде өй-шаанда эдерштерин чедип ап, оолдарын чарганын баштайгы күндөн эгелээш-ле оолдарны чегерилгезин, ажаалга, хайгааралын шын организастап турарынын ачы-зы-биле алдарлыг хаван ажаакчызы эркен чылын төрүүр 5 хаванын үш катап төрүдүп, оолдарын ажаап алган. Чижээ, Верка деп шолалыг төрүүр хаван баштай февраль 6-да төрээ, ийи дугааргын—июль 10-да болгаш үшкүзүн—декабрь 30-де төрээ; Лунка деп хаван бирги төрүүрүн январь 7-де, ийигизин—июнь 29-та, үшкүзүн—декабрь 30-де төрээ; Корноушка деп шолалыг хаван январь 6-да, июль 2-де болгаш декабрь 27-де төрүгүлээ. Ночка деп хаван февраль 4-те, июль 5-те болгаш декабрь 30-де төрүгүлээ. Ол үш катап төрөөнүнүн түннелинде төрөөн хаван бүрүзү 30-ден 33 чедир төлдөрүн бергилээнер.

Мал ажыл-агыйның чамдык ажылдакчылары болза, хаванын чылда үш катап төрүлгө кончук түрүдөп баксырар болгаш оон түннелинде сөөлгү оолдашкынында төлгүр чоруу дык кудулай бээр дийип турарлар.

П. А. Лежепекова бодунун ажылының практиказы-биле ол болалын шын эвезин илереткен. Төрүүр хаванын күш-денгелин бүдүн чыл иштинде эки байдалга тургускаш, оларны эдержилгеге шын белеткээр болза, төрүүр хаванын төлгүр байдалын кудулатпайн, чыл-бүрүдө үш катап чедикчининин-биле төрүдүп ап болур болгаш оон оолдары боткур улуг болур дээрин П. А. Лежепекова айтып турар.

Мында көргүскен чижек болза, үшкү оолдашкында хаван оолдарынын саны эвээжелейн, харын сөөлгү ийи оолдашкынында көрдүзүн көстүп турар-дыр.

Чижээ, Ночка деп шолалыг хаван бирги оолдашкында 10-ну, ийигизин—10-ну, үшкүзүндө 13-тү төрээ; Корноушка деп хаван бирги-инде—9-ту, ийигизин—10-ну, үшкүзүндө—11-ни, Верка деп хаван биргизинде—9-ту, ийигизин—11-ни, үшкүзүндө—11-ни төрээ.

П. А. Лежепекова болза кыс хаваннары динг деизин 110—120 килограмм болгаш 9—10 айлан ашпайн чорда эдержилгеге кирип турар, чүге дээрге оон орайтадып, 13—15 ай чед бергенинде эдержилгеге кирерге оларын сүткүр болгаш төлгүр чоруунга эки эвес болур.

Оон ажаап турар бөлүүндө кыс хаваннарда төрүвөй турар хаваннар чок, чүге дээрге оолду эмзирип турар азы олун эминден чарган соонда кыс хаваннары эдерштерилгеге кирерге, ийиди хаваннар, олгун эмзирер бөлүктөн боос хаваннарны бөлүүнчө шуут ийилчип турар. Анаа холбаштыр хаваннар олгун эмзирип турарынын үезинде оларын ажаалга чегерилгезин экижилдип тургаш, кыс хаваннары эдерштерилгеге белеткээринин ажылын чорууду турар.

Пелагея Арсентьевна кыс хаван бүрүзүн болдунар шаа-биле оларын байдалына таарыштыр ангы-ангы чегерип турар, чүге дээрге, шак ынчаар чегерерге олар берген чегерини тавар болгаш бүрүн-биле туралыг чип турар. Кыс хаваннарыны мага-бодун үргүлчү арыг-шевер байдалга тургузар, станоктарын база үргүлчү арылап, хаваннары элөөн үр үеде агаарладып турар, а чайгы үеде хаваннары сугга экидилдирип турар. Малга каржыланмайн, харын элгич элдек болуп, эргелерди чорук ажаалганы чийгедип турар. Кыс хаван бүрүзү бодунун шолазын билер болгаш хаван ажаакчылары кыйгырарга боттары-ла чед бээрлер.

Боос хаваннарын чегерилгезин шыннарындан оларын сүткүрү, төлгүрү эки болгаш оолдарынын өзүлдөш шын болуп, оларны бүрүн менди ажаап алыры хамаарып.

Пелагея Арсентьевна болза, хаваннар боос турарынын бирги чартында ийи боос хаваннары бир

станокка, а боозунун дөрткү айып-дан эгелээш чагыстап тургузар. Станоктарын хүнде ийи катап аштап турар. Чем каап бээр чүвөлөрүн (кормушкалары) чайын хайнып турар суг-биле шаптап чуур, ынчаарга кышкы үеде оон ангыда соокка каксыр. Төрүүр хаваннары хүн-бүрүдө шетка-биле аштаар болгаш элөөн үр үе иштинде оларны агаарладыр: кыжын—1,5—2 шак иштинде, чайын—фермадан ырак эвес черде оларга үзүктөл чокка тургузар. Боос хаваннарын денгелин кезеде эки тургузар. Боозанын баштайгы айында бөдүүн чегерини коллады, кажан иштинде боозунун өзүлдөш дүргөйлө бергенде концентрат чегерини коллады бээр. Боозунун баштайгы үезинде хонукта ортумаа-биле 6 килограмм кайындарган картофель, 1,5—2 килограмм чийгетараа азы конопля мякыназы, 1—2 килограмм бобы сизини азы 8—10 килограмм көк олттар бээр. Боос хаванын боозунун сөөлгү үезинде хонукта ортумаа-биле 1,5—2 килограмм концентрат чегеринин чолумаа, 3 килограмм хайындарган картофель, 2—3 килограмм чөртөк чигирлиг свёкла, 1 килограмм эки шынарлыг силос, 1 килограмм сизин далазын азы эки шынарлыг клевер сизини, база 20—30 грамм чугай болгаш 10—15 грамм дус бээр.

Хаван ажаарынын талазы-биле алдарлыг ажылдакчы Лежепекова хаваннары төрүүрүгө белеткээр айтырыгге улуг кичээнгей салып турар. Төрүүрүнүн мурнунда 15—20 хонук бурунгаар хаван бүрүзүн төрүүрүгө белеткен эгелээр. Ол үеде эгелээш силос болгаш сизини бээрин чартык хире кызырар, а концентратты бээрин улгаатар. Төрүүр мурнунда 10 хонуктан эгелеп берип турар чегерини шала суггалды бээр болгаш арыг сугну бээрин көвүдөдөр. Бир эвес сүткүр хаваннарын сүдү төрүүрүнүн мурнунда төктүп чоруур апаар болза мындыг хаваннар Пелагея Арсентьевна шыктыг чегерин бээрин доп-дораан соксадыр, эми аарызынын дээш сүдүн саап турар. Төрүүрүнүн 5 хонук мурнунда эгелеп концентрат чегерин берип турганынын чартык хирезин кызырар, ынчаарга шыктыг база бөдүүн чегерини чем нормазында шуут үндүрөр.

Төрүүрүнүн мурнунда ийи хонук бурунгаар станокту шөлөк-биле чуур болгаш дезинфекциялаар. Төрүүр хаван бүрүзүн шетка-биле хүн-бүрүдө аштаар, эмин чылыг суг-биле чуур болгаш кылын, чымчак лежек-биле хандылар. Хаван төрүүрү оон оолдарын Пелагея Арсентьевна боду хүлээп ал турар. Төрүүтүн төлдүн аскынын, думчууну болгаш кулаанын шаразын аштааш, мага-бодун аржылы-биле кургалдыр чодар, хырындын 5—6 сантиметр хире черден хинин дезинфекциялап хендир-биле баглааш, баглаан черинин алдында 2 сантиметр черден одура кезер, а хининин ужун дезинфекциялаш, хаван олгун корзинга салыр. Чамдыкта хаван оолдарынын чамдыкты төрүүрү келерде мырынай өлтү чүвө шыкш болгуларлар. Ындыг таварылгаларда П. А. Лежепекова оларны ийи бодундан туткаш, бажын куду кылдыр силгирип болгаш быгынарнын дүрбүрү, бир эвес ол хемчеглер дузалайын барза, оон чылыг сугга сугар. Устүнде айткан хемчеглерин чорудуп турар үеде П. А. Лежепекова солагай холунга хаван олгунун хинин үргүлчү тууду турар болгаш судалынын соп келирин билдип ап турар.

Бир эвес хаванын төрүүрүкүнү саадай бээр болза, оон доостурун манавайн, баштай төрүтүнгенерин иезинге эмзирер болгаш баштай адаккы талазынын, а оон соонда үстүкү талазынын доштуларын эл өөрөндиринге дузалаар. Хаван оолдарын доштуларга быжылгаарда мындыг чоруну барымдалаар: кыш-кактарын эң сүткүр мурнуу талакы доштуларга, а улуг, шырактарын сүдү арай эвээш болур солгу талакы доштуларынга чаңкыктырып өөредир. Шак ынчаар кылдыр хаван оолдарынын өзүлдөш ден болур.

П. А. Лежепекова хаван төрүптерге оон эмин аартпас төлээде, ону баштайгы хүннеринде кончук оварымчалыг чегерер. Хаван төрүптерге төрөөн хаванын ол-ла до-

раан чегербес, а 5 шак хире болганда 200—300 грамм сулааның азы көктарааның далганында кылган чылыг чуданын (болтушканы) бээр. Баштайгы хүнде сула-биле көктараа далганынын холумаан 700 грамм чедир бээр, база 2—3 литр тыртырган сүт жиртир. 5-ки болгаш 6-гы хүннеринде оолдарын эмзирип турар хаваннары дөлу чегерилгеге шилчткеш, сүдүн көвүдөлдөр сорулга-биле чиир чегерин көвүдөдөр. Ол үеде эгелеп шыктыг чегерин болгаш клеверин чидиртип эгелээр. Оолдарын эмзирип турар хаваннар оларын дензидинден, сүткүрүндө болгаш оолдарынын саңындан хамаарыштыр чем нормазын тургузар. Хаваннары хүнде 4 катап ангы-ангы чегерип турар. Оолдарын эмзирип турар хаванын чегерин дөлу нормазы 6 килограмм хайындарган картофель, 2—3 килограмм концентрат чегер, 3,5 килограмм чөртөк чигирлиг свёкла, 1—1,5 килограмм клевер сизини, 30—40 грамм чугай болгаш 10—15 грамм дустан тургуштунар, ынчаарга сүткүр эвес хаваннарда 3,5 литр тыртырган сүтү база немет турар. Төрүүр хаваннар чайгы үеде үргүлчү оларга турар, ол үеде немелде ногаан чегерини оларга берип турар, ынчаарга кышкы үеде элөөн үр шактарда ийи катап агаарладыр. Эминин арыг-шевер турарын оварымчалыг көрүп турар, ол чорук хаван оолдарын ишти аарып бээр чоруктан баш бурунгаар камгалап турар.

Төрүтүнген төлдөрүн баштайгы хүнүнде Пелагея Арсентьевна корзинга иштинге ажаап турар болгаш 40—50 минута болгаш-ла иезинге эмзирип турар, толдоруларга, хонукта 20 аягыг катап эмзирип турар. Төрүтүнген ийги хүнүнде эгелээш бугу хаван оолдарын үргүлчү иези-биле калы тургузар, ол чорук болза, иезинин эмин боттары тып эмер арганы оларга берип, база хостуг шимчел тургаш, дүргөн өзүп быжыгар арганы берип турар.

Төрүтүнген хүнүндө эгелээш хаван оолдарын минералдыг немелде чегерилге-биле хачтырып турар, ол сорулга-биле чугай, ыяш хөмүр, чымчак кызыл дой довуракты, ыяш хүлүн дөңгөлөп салып бээр, ынчаарга кыжын болза, үстүндө чуудерден ангыда ногаан сизинин ширикти белеткээр. Үшкү хүнүндө эгелеп арыг сүтү жиртип эгелээр, а бешки хүнүндө эгелеп тыртырган сүтү таракташ хаван оолдарына жиртир болгаш хоортан тарааны салып бээр.

Өзүлдө талазы-биле хожудуп турар хаван оолдарына витамининг чегерин—балык зүүн хүнде үш шай шопулааның иштиң үргүлчү жиртип турар. Хаван оолдарын арыг агаарга турарына чоруту өөредир. Хаван оолдары бир неделе хире апаарга оларын чем нормазына суга киселин болгаш база сизин хандызын (баш бүрүзүгө 100—200 грамм) кирир, ынчаарга ийи недела чед бээрге кыжын каша (кадык) болгаш сулаа, а чылдын чылы үезинде шагар ойт бүрүзү болгаш клеверин берип эгелээр. 15 хонуктан эгелеп хаван оолдарын чуурган шыктыг чегерин: кызыл морковту болгаш чартык чигирлиг свёкланы чидиртип өөредир. Баштайгы ийи айында хүнде 6 катап чегерер, оон соонда 4—5 катап чегерер.

1,5 ай назылыг хаван оолдарын иезинден чарда 5—6 хонук дүргүзүндө чоруту чарар. Иезинден чарган бугу оолдары Пелагея Арсентьевна өзү, кызын, динг деизин, күш-денгелин болгаш кадынын байдалында хамаарыштыр ийи бөлүккө чарып турар, ол бөлүктөрдөн хамаарыштыр анык хаваннарын ажаалга, хайгаарал болгаш чегерилгезин таарыштырып турар.

Хаван оолдарын саргыч човангыр эки ажаарга эки эгер болгаш бир айлында ортумаак деизин 10—12 килограмм, ийи айлында—18—20 килограмм чедип турар.

Хаван оолдарын ажаап өстүрер талазы-биле чедип алган бедик көргүзүлгөрдү Пелагея Арсентьевна Лежепекова Көдээ ажил-агыйн Бүгү-эвилел делегацияның киржикчи болурунун хүндүлүг эргезин чедип алган.

«Колхозчу мал ажылы» деп сериядан).

Г. ЛОПСАН.



Хоорайнын эң эки столоваянын алдары № 4 столоваяга хамаарып турар: Оон директору эш Лоскутова. Чегерини амданның чаагай болгаш чегиз кылдыркылып белеткеп турар повар эш Данилина он столоваяга барган чегеринчилер мактап турарлар. Чурукта: № 4 столоваянын чем кылар черинде чем кылып белеткеп турары. Оон талазында улуг повар эш Данилина. Чуруу А. Ермолаевтин.

Барыин-Хемчик райпозу 1952 чылдың баштайгы чартында

Большевик партиянын болгаш совет чазактын ажылч чоннары калбак хереглелдин барааннары-биле үлгерил хандыр дугайында айтмышкынарын чедикчининг күүседир сорулганын удурутуга болдурушаан тургаш, Барыин-Хемчик райпозу 1952 чылдың баштайгы чартында элөөн ажылдарын чоруткан. Райпо баран сазылгазынын планын 109 хуу күүсеткен. Ол шыкшан арыг орулгалар кирип алырынның планы 138 хуу күүсетинген. Райпоңу шугуму-биле ажаап турар хөй-интининг чегеринде чери болгону, Шекпээр майгынынга турган Чадамба 43 муң рубльди, Төң-Терезин майгынынга турган Кини-оол 34 муң рубльди самчыгдал чок кылганар. Ол шыкшан салдыг ажилдакчыларынын ажалга ызырымас агымнаар чоруу база бар болуп турар.

Чонну үлетпүрүн болгаш аш-чегерин, база калбак хереглелдин чугула барааннары-биле үлгерил хандыр талазы-биле чамдык эки ажилдаан садыг черлерин демделээр чугула. Ындыгларга районун «Тилделге» колхозта магазин эргелчекчи эш Торжу база нефть баазында магазин хамаарып турарлар. Олар чартык чылда бараан сазылгазынын планын баштайгызы 162 хуу, а бирээзи 130 хуу күүсеткилөөн. Устүндө көргүскен садыг чегерилеринден ангыда эки ажилдыг магазиннер бар дээрзи чугаажок билдингир.

Райпоңун чартык чылда ажылынын түннелинде элөөн улуг четпестер бар болгаш дээрин минир ужурул. Кол четпестеринг бирээзи болза, райпоңун белеткел конторазынын ажилдакчылары садып алышкынарын шыдавааны болур. Райпо баштаар черинин ажылында четпестерниң база бирээзи болза, баштаар черден хуучулар-биле ажилды кош-

Садыг ажылын экижидер

Өвүр райпоңунун ажылында улуг четпестер барын ол районун Дус-Даг сумузунда магазинин ажылынын чижээ-биле элөөн көргүзүп болур. Чижээлээрге, ол магазини бо чылдын июль айыны 15-те хаап кааш, 10 хонук ажыг үеинг иштинде чоону чугула хереглелдин барааннары-биле хандырайн келген. Ол магазинин эргелчекчи эш Достай-

оолду райпо бодунче келдиртип апаргаш, шак ынчаар үр үеинг иштинде саададып турган.

Ам дүжүт ажаап алышкынынын болгаш күрүнөгө гараа дужаалдаанын үези келген. Совет садыгнын ажылында ол шыкшан четпестер кыччар-даа турар ужур чок.

Ш. КОНЧУК.

Тудуг ажылынче кичээнгей салбайн турар

Эрзин районун Бай-Даг сумуда «Чаа орук» жөдээ ажил-агый артели бо чылын чуртталганын 16 бажынарын, 2 санныг мал кажаларын тудар планын турган болза, чыл эгезинден бээр 8 бажыннын ханазын тудуп тургускан боордан ангыда, шуут дооскан тудуу чок болуп турар.

«Чаа орук» колхозтун тудуу планын мындыг багай күүседип турарынын чылдагааны болза, колхоз баштаар черинден тудуг ажылынче чогуур кичээнгей салып, удурутуга-биле хандырбаанындан болур. Эзимде белеткээч 8 муң хире тудуг ыжындан чүгө 2 муң хирени тудуп төлдүгө эккеп алган турган. Ам тудуг ыжы төнгөн болгаш ону эзимден удур сөөртүп турар болза-даа, тудугчуларынын ыяш материалы-биле бүрүн хандырбайн турар. Колхозта ыяш сөөртүрүгө четчир күштер бар, караңгыс ону эки организастап

как чорудуп турганы болур. Оон караазы-биле хуучулар садыг ажылынга киржилгеден дашкаарлап турганы-биле чамдык четпестер чогуур өй-шаанда илеретинмейн турган.

Райпо шугумунда кадрлар-биле ажилдык чедес чоруп турар. Ажилга хүдээп алып кижилерин баштаар черден чедир хынап турбааны-биле когарал-самчыгалдарны кылып кижилер садыг ажылынга хүдээп алдыган турган. Чижээлээр, Шекпээр майгынынга турган Чадамба 43 муң рубльди, Төң-Терезин майгынынга турган Кини-оол 34 муң рубльди самчыгдал чок кылганар. Ол шыкшан садыг ажилдакчыларынын ажалга ызырымас агымнаар чоруу база бар болуп турар.

Көдээ интеллигенциянын хандырар ажил база-ла чедес туртуштунаар Оон учурунда ыраккы сумуларда ажаап турар жөдээ интеллигенттер чугула хереглөөн барааннары район төвүндө кээп садып алып чүүлдөр база тургулаан.

Райпоңун чартык чылда чоруткан ажилындан элөөн ханы аналитин үндүрүш, садыг ажылынга шийтерилгич экижилдинг чорудары негетинип турар. Бистин областын тараа шөлдеринде байлак дүжүттүг ажаалдаанын болгаш күрүнөгө тараа дужаалдаанын үезинде садыг ажылын экижидер черек. Барыин-Хемчиктин хереглечилер интичели 1952 ажил-агый чылынын ийги чартылынын ажил-агый планынын күүселдезинге эки түднелдерин чедип алып дээш интеллиддин бүгү кежигүннерин организастап турар.

С. ТОНДАР,

Барыин-Хемчик райпоңунун даргазы.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Ажыглал чок МОЛОТИЛКА

Чаа-Хөл районун «Победа» колхозтан ырак эвес черде тургускан гараа бастырар айт молотилказы бар, ол молотилканы тургускандан бээр ам 2 чыл ажып турар. Сөөлгү үеде ук молотилка кандыг-даа ажылгал чок, үрелип калган кыдар, оон үрелген чери бараанның эвээ болуп турар болгаш септелгезин кылтыры ындыг кончук берге эвес.

Ук молотилканы садып алырыннын үезинде колхозтан 6000 рубльди чарылдаан болгаш ол молотилканы чүгө 2 чыл хиреде ажыгалаан. Колхозтун өнүзүн карактап кадагалдаар талазы-биле ол колхозтун даргазы Шенгирбен болгаш ында резиния комиссиязы кандыг-даа сагыш салбайн турарындан ол молотилка ажылгал чок анаа-ла үрелип, даярып чыдар.

Ам үе болза, дүжүт ажаап алышкынынын хайышкынынын үези болгай, ынчангаш ол молотилканы септел ажылгалга кирирер чугула.

К. СУНДУЙ.

Кино кажан келир ирги

Өвүр районун Дус-Дагга «Торгалыг» болгаш «Совет Тываның 5 чыл ою» жөдээ ажил-агый артелидеринин кежигүннери кино көрбөздөн бээр 3 ай чедип турар.

Оон мурнунда кинолар ийи, чпигис катап келгенде ону орта үндүрбээр, мотору үрели бээр, азы усту бээр, а чамдыкта шокарнаадыр үндүрүп туруп бээр чүүлдөр тургулаан.

Май айда бир кино келген. Колхозчу көрүкчүлөр ук кинону бир шак хире манааш, четче көрүп чадар каан. Оон дараазында хүн, соң эң сөөлгү кээзэн арай деп көргүскөш, район төвүнче хал чоруй барган. Көрүкчүлөр ол кинону ужурутказын безин билбейн калганнар.

Ам ол колхозтарынин кежигүннери чаа-чаа солун совет кино-дуруктарын көргүзөрин четикпейн манап турар.

Райпоңун ырак девискээринде чурттап турар чонону кино көргүзүлдөрү-биле үзүктөл чок хандыраы чугула.

С. ТАНОВ.

Удурутуганы ажыл-ишке холбаштырар

Чыргакы суму Совети девискээринин болгаш ажил-агыйнын талазы-биле Чөөн-Хемчик районда кол сумунун бирээзи болуп турар. Ында улгатыр катышкан 2 колхоз, эмнеде болгаш ветеранар черлери, 2 школа болгаш будурулге черлери база бар.

Суму Советинин ажылынын амгы негелдинден денгелиге ылаптыг чорудар чүвө болза, аалдар эргип аян-тээлээр чорук кайып турар. Ажилда план чок болганындан суму Советинин кежигүннери кым кандыг ажилды кылтыры билдинмес. Советтин даргазы эш Шагдыр, орадакчызы эш Дамба, секретари эш Дастай-оол оларнын безин ажил хубаладызы билдинмес.

1951 чылдын октябрын бээр сессия чүгө 2, күүсокмонун хуралы 3 болган, үргүлчүлүк комиссиялары шуут-ла ажаалдаастаан, оларнын удурутукчуларына кым-даа негелде тургуспайн турар.

Сөөлгү үеде эш Шагдыр чүгө бодунун хуу ажилынче чыйылган, ынчаарга эш Дамбаның девиден турар «Ажыл» райондан келген сургакчылар эдерер бо-ла, а секретаринында кайда турары безин билдинмес.

Чононун мурнундан сонгутурган харысвалгалыг хүлээлгезин кылбайн турар шак ындыг суму удурутукчуларын райсовет күүсокмонунда мынчата чедир хемчег албайн турары чедес.

Масса чонону хүндүткээр херек, канделяжы бюрократсыг ажил стилинде чыйлап, удурутуганы ажыл-ишке холбаштыраы чугула.

М. САИН.

Сундук-Хааны хемчег алып үе келген

Чөөн-Хемчик районун «Красный пахарь» колхозтун колхозчузу Сундук-Хаа колхоз будурулгезинге ак-сеткилдиг эвес ажилдап турар. 1952 чылда Сундук-Хаага колхозчуларынын хуузунда шээр малын ажааткан. Сундук-Хаанын ээ-харыс-салга чогундан элөөн хөй шээр малдарын оор алган болгаш 7 баш мал ажаалгазынын багайындан элөөн.

1952 чылда Сундук-Хааны колхозтун тараанынын калдарчынынга чоруткан. Сундук-Хааны бо ажилга база-ла харыссалга чоктап турганы-биле колхозтун 11 га таразын мал чип каапкан. Харыссалга чок Сундук-Хаага хемчег көргүсөө чогуур.

К. ТУМЕТЕЯ,

Школага шэф ажылын организастаан

1952—53 өөредилге чылынга белеткелди дүргөдөйдү экижидер сорулга-биле Сүт-Хөл район төвүнүн херээженнери Суг-Аскында чеди чыл школазынга шэф ажылы организастааннар.

Июльдун 20-де болган ол воскресникке ажилдын түннели болгаш организастааны багай эвес көргүзүлгү болган. Анаа шүптү 41

херээженнер киришкен, оларны ВКП(б) райкомунун херээженнер ортузунга ажил чорудар килдизин эргелчекчи эш Шыпылдай, суурда парторганизация секретари эш Хорлуу олар удурутуп турар.

Шэфчилер школаның класстарын аштааш, шүптү-үн чугайлааннар, чамдык өрөөлдеринг транкаларын

какпышаан, оларны шүткатурлап, малгаштаан. Ол шыкшан школа девискээринде элөөн күш үнер апталгалары база чорутканнар. Шэфчилерни херексел-биле хандырар, оларнын ажылын, таарыштырар дугайында школанын ажил-агый эргелчекчи эш Эрес-оол эки ажилдаан.

Г. ЛОПСАН.

Делегейде болуп турар чоруктарнын допчулалы

Боннун чагыс талалыг керээзин англи парламентинин бадылааны

Германияны ийи башка чарарын улам ханыладып, Барын Германияны катеп чепеглеп тургузарын болгаш чаа дайынны айылын уламан улгатырарын көрүп турар ийи ай бурунгаар Боннга чардынган чагыс талалыг керээзин Англиянын палаталар общиназы шоодул эвес хөй санын катеп чепеглеп тургузарын болдуруп бадылаан.

Ону холбаштыр даштыкы парлагаларын бижип турары болза, бонн керээзин бадылаарын парламентте саналап тургаш, англи чазак Катышкан Штаттарнын херек кырында албадашкынын күөсөдип турган. Каян парламенти о керээзин бадылаа дугайында айтырыгны чугаалажып турда Трумэн болза, Англия болгаш Франция ук чагыс талалыг керээзи «дүргөн деткирлер» деп баш бурунгаар-ла ыяк бузуп алган турган. Общиналар палатасына чүве чугаалап тургаш, лейборист Кроссмен мынча деп меделген: «Париж болгаш Боннга дүргөн салдар чедирер төлөздө, чагыс талалыг керээзин дүргөн бадылаарыне американычлар Англиянын даштыкы херектер министри Иденни көгүдүп турарлар».

Аденауэр-биле шериг дугуржулгаларын бадылап турар чө болза, Барын Германияны катеп чепеглээрине болгаш чаа дайын белеткелине уду улус массаларын күштүг шимчээшкисинери-биле меделетинген. Составында тайбыч дээш демиселдин национал чөвүленин төлөөлери, тайбыч камгалалына англи комитетинин болгаш өскөда депшилгелиг организацияларнын төлөөлери киришкен. «Герман айтырыгнын тайбын арга-биле шийтирлээринин талалакчыларынын англи комитети» чагыс талалыг шериг керээзин бадылаарындан ойталаарын парламенттен негээрине англи улусту кийтирган. Ол кийтирганы чоңун дыка хөй кезин деткээ.

Герман айтырыгнын талазы-биле лейбористчи партианын туржунун дугайында англи парлагал улук кичээгенин салып турар. Лейбористчи партианын фракциязы чоңум херек кырында бонн керээге уду чүве чугаалавайн турар хирезинде харын ону бадылаарынын «өйү эвистир» деп кандыг-даа ужуру билдинмес казалга кириген чүүл бар. Ол партианын баштыкчыларынын бирээзи болуп Шинуэлл общиналар палатасына чүве чугаалап тургаш, ооң партиязынын удуртулузынын болгаш чазактын аразында «шоодул эвес чүве» дугайында, тодаргайларга — бадылаашкынын кылырарын хуусаазынын дугайында биче дугуруштумайн турар чүве бар деп чугаалаан. Ынчаарга Иден болза, консерваторларнын чазак герман айтырыгынын талазы-биле мурунку лейбористчи партианын политиказын чорудуп турар деп меделгээрине бөлөн болуп турар.

«Дейли телеграф энд моринг пост» солунун бижип турары-биле ыдыра, бонн керээзин бадылаар дугайында чазактын саналына лейбористчи партия удурлууну бадылаашышаан, «казан ол боду эрге-чагырганын бажына турар үезинде муруну-на чорудуп турганы политиказын деткиринден ойталаан» болуп турар. Бадылаашкынын түнөөлөрине хамаарыштыр бижээн чүүлүнде «Таймс» деп Лондон солунун демделеп турарын эзугаар аларга, «даштыкы политика айтырыгын ышкаш шяк ындыг чугула айтырыгнын талазы-биле оппозициянын чазакка уду бадылаашкын берип турар чоруу бир-ле дугаар таварылт болганы бо» — деп турар. Анаа үндөзлөш ук солун «Ийи партиязы политиказын буураар үези ам келген эвес чүве бо» деп меделген турар.

Лейбористчи партианын удуртулузынын талазы-биле мындыг түнөл болза, бети дээрге, бир-ле соулганы бодааш далашкан чорук болур. Ынчаарга лейбористчи партианын барынын удуртулузы бонн керээзин бадылаарына уду бадылап тургаш дайын чорударынын керээзин буруу шаап удурлууну турар англи улустун болгаш партия кежигүнеринин хөй кезинин санал-онын тооп көрбөй баар аргазы база чок болган деп чүвени чугаалаарга чазак турбас. Лейбористтерин ук керээзин бадылаарынын чүге хуусаазынын дугайында казалга кирип, шүүгүчүлөп кылып турарынын ужуру чоңум чүд дээрзинин дугайында англи парлагаларнын демделеп турары болза, олар ук партианын барынын удуртулузынын «Ат-сураан камгалап» алыр сорулга-биле ынчалганнар деп турар.

Общиналар палатасына болуп турган санал-оналдарга хамаарыштыр «Дейли уоркер» солунун бижип турарын эзугаар алырга, американын Англияда кара-туразында үлгедип турар аажылаашкынын чонун ортузунда күштүү-биле калбарган хөөн чок чоруктарын фактызы ол бүгүге чугаа чок албадалдыг саыдарын чедирген деп шыйып турар.

«Иден ам Германияны катеп чепеглээрин Англия деткип турар деп бадыткап шыдаван. Ам чүге консерваторлар болгаш оларнын эвээш санын лейбористчи чагыс оруктуглары катеп чепеглөвишкисини деткип турар» — деп «Дейли уоркер» солун бижээн.

Агрессчи оожум океан эвилелин тургузарынын ээлчеглиг оралдажышкыны

АКШ, Австралия болгаш Чаа Зеландиянын даштыкы херектер министрлеринин Гонолулу (Гавай ордулуктары) чоруп турар конференциязы болза, америк империалистеринин Соңгу Атлантик эвилели ышкаш база шак ындыг агресси оожум океан эвилелин тургузарынын ээлчеглиг оралдажышкыны болур. Ынчаарга бо болза, оларнын чагыс удаа чорудуп турар оралдажышкыны эвес, бо ышкаш оралдажышкынаар бүрүзүнчү буступ дүжүп келгени база билдингир болгай.

Даштыкы парлагаларнын меделеп турары-биле аларга, америк дайынзырактар чөр бөмбүрөктик ол кезинге кандыг сорулганы боттандыраарын чедип алыр дээш оралдажып турарын билип аларда берге чүве чок. Планнап турар агресси оожум океан эвилели хамыктык мурунда Совет Эвилелинге болгаш Кыдат Улус Республикага уду тургустунуп турар. Ол агресси эвилел ол ышкаш Муруну-Чөөн Азиянын чурттарында национал-хосталгалыг шимчээшкисинери базар сорулганы база бодуну мурунда салып турар. Оон ангыда Оожум океан районунда Англиянын туржуну Катышкан Штаттар кошканды божанадырыне чүткүлдү салып турары моон база билдинип турар. Бо дугайында тодаргай барымда болур бир чижек болза, Гонолулу Чөвүлө хуралга Англияны безин чадаарда анаа хайгааракчы кылдыр безин чалап олорурутурбаан чорук болур. Англия парлагал ол чоруктун талазы-биле бодуну сеткип хаммаан чоруун чажыртып шыдаар аргазы чок болуп турар.

Вашингтонун бодап турары биле аларга, Гонолулу конференциязына тургускан ол оожум океан чөвүлели келир шериг организациязынын үндөзүн болур ужурул деп санап турар. Ол эвилелин хүрээлинче Оожум океан чурттарын бодуна-ла хөй-биле хаара тудуп киририн бодап турар. Америк планнары эзугаар алырга, ол оожум океан эвилелин бир кол киржачизинге катеп чепеглөтүнгөн Япония санатынын кирер ужурул.

Ынчаарга АКШ-тан ол агресси бодалгаларын боттандыраары хөй санын бергедээшкисинерге таваржып турар. Гонолулу бодуп турар конференцияда Азия чурттарынын чагызы-даа киришпейн турар чорук хамыктын мурунда анаа чижек болур. «Нью-Йорк таймс» деп Америк солун безин конференцияга холбаштыр «ажып тирилээр берге моондактар» болгаш «нарын айтырыглар» барын минип демделевес аргажок болуп турар. «Таймс» деп Лондон солун болза, планнап турар эвилелде «быжыг эп» чөптейн турар ынчаарга Индонезия, Бирма болгаш Индия ышкаш чурттар делегейин ийи лагерлеринин кайгызын-даа талазына катыжарын күзөвөстөр, а ол чурттарнын киржилгези чокта оожум океан эвилели бодуну ол адын безин эдилеп шыдаван деп ол солун айтып турар. Оон ангыда Индия болза, коммунисттик кыдат (Кыдат Улус Республика) киришпейн турар кандыг-даа дугуржулгалык талазыне катыжып кирерин күзөвөстөр.

Ол хамаан чок Гонолулу чоруп турар конференциянын үш киржикчилеринин безин аразында улук чөрүлдөөр бар болуп турар. «Нью-Йорк таймс» солунун демделеп турары-биле аларга, Австралия болгаш Чаа Зеландия Катышкан Штаттар-биле аразында шериг дугуржулгазына аттарын салышаан, оон-биле кады олар «Японияны катеп чепеглээрин бодурбас талазы-биле АКШ-тын магадылалын алырын» күзеп турарлар. Ынчаарга оларнын ындыг туржун япон милитаризми катеп чепеглеп тургузуп

турар Катышкан Штаттарнын туржуну-биле канчап-даа дүүшөс деп чүве билдингир.

Муруну-Чөөн Азия чурттарынын киржилгези-биле агресси шериг пактызы тургузар деп турган оралдажышкынарга холбаштыр Соңгу-атлантик Эвилелин дугайында 1949 чылдын январьда СССР-нин Даштыкы Херектер Министерствозунун кылган меделелинде чугаалап турары болза: «Ынчалза-даа, колони херектеринге будулган күрүлелерин болгаш оларнын бэй чагалтакчыларынын Азия улустарын күштүү-биле чыгачып турар тайгыр орукчугажы-биле баарына оларнын чөпшээржеринге чагыс ол чурттарнын ажылдакчыларынын чашпаачы үүлөзи бодавые чөдшөпес».

Оожум океан чоогунда чурттарын агресси шериг эвилелинге кириртыгып алыр дээш Катышкан Штаттарнын бар-ла шаа-биле чорудуп турар оралдажышкынарын бо меделеп долузу-биле бадыткап турар.

Муруну-африк эвилелин тургузарынын демократтыг эргелер дээш демисели

Бүгү-делегейин амгы байдалы колони улустарнын национал бөгмөдерин оттуп, дарлаткан болгаш чыдып калган улустар империализмге уду тайбыч дээш, демократтыг эргелер дээш демиселче көдүрүлүп унуп турарынын демдектери-биле характерленип турар. Бо талазы-биле муруну-африк эвилелинде сөөк-язы ылгап көөр хоюлуларга удуранган, улустарнын шимчээшкисини бүгү-нингийн кичээгели сонуургалын хаара тудуп турар.

Муруну-африк эвилели болза, Британ империянын составында доминион эргелиг кирип турар — хөй санын күрүлелер болур. 13 миллион чурттакчы чоңнарнын ишинде африкандерлер дээр (Голланды-Бурьдан келген улукту) ак кештиглер болгаш англичаннар — чүткө дөрттүң бир хуузуң эжелеп турар. Чурттакчы чоңнарнын дыка хөй кезини — негрлер (8 миллион ажып турар), индийдилер болгаш «өңүт кештиглер» кижы шыдаар аргажок аар берге дарлалдын адаанда чурттап турар.

1948 чылда эрге-чагырганы Маланның кедергей реакциялыг чазак холга алгандан бээр национал дарлап улам дендеп барган болгаш фашистчи эзунуң элээн хөй хоюлулар тытып келген. Коммунисттик партия хоругдатынган профвильдерин истеп-сүрүп туруп берген болгаш ол черин үндөш чурттакчыларынын парламентте төлөөлөп кирир эргезин шуут казыр дугайында оралдажышкынарын чоруткан (ам бо үеге чедир-ле негр чурттакчыларынын парламентте... үш ак кештиглер төлөөлөп турар). Маланның чазак бо чылын база элээн хөй сөөк язы ылгаар хоюлуларын, оон иштинде ак кештиг эвес чурттакчы чоңнарнын чурт иштинге боттарынын тугазы-биле хостуг чер кезип чоруурун чөпшээревес дугайында база чаа хоюлуку чогаалып кылган. Ол хоюлукуң улгазы болза, бай фермерлерге болгаш шахталар эзлеринге чик өрткени ажылыч күжү чыгып алыр арганы хандырып берип турар. Ол дээрге, кулдун күш-ажылын катеп эгидип турар хоюлу болуп турар.

Маланның сөөк язы ылгаар хоюлулары Муруну-Африк Эвилелин чурттакчы чоңнарнын бүгү-нिति өжөн киленээшкисин кылып үндүргөн. Улук организациялар болур — негрлерин национал конгресси болгаш муруну-африк эвилелин Индия конгресси сөөк язы ылгаар хоюлуларга уду илпейлиг демиселче чурттакчы чоңнарны кийгирип турар. Бо чылдын июнь 26-да ол хоюлуларга «хамаатыларын чагыртпазынын» кампаниянын чарлаан болгаш ук кампания эзулуг улусчу шимчээшкисин характерлиг болган. «Ол кампанияны улустун деткээнинде болгаш дарлаткан массаларнын политиктиг меделелин өскөндөп корткаш, шимчээшкисини моондактар доктадыр дээш чазак калыг-дошук тактиканы ажыглап турар» — деп үстүнде айткан ийи организацияларнын удурткучлары меделген.

«Хамаатыларын чагыртпазынын» кампаниязына Маланның чазак өлүрүкчү чорук кылыры-биле харыялаан. Сөөлү меделери эзугаар алырга, кампанияны киржикчилеринден 1600 ажыг кижини тудуп бажынаан болуп турар.

С. ИВАНОВ

Кыдатта бижик билбес чорук-биле демисел

ПЕКИН. Кыдаттын коммунисттик партиязы болгаш Кыдат Улус Республиканың чазак чоңун бижик билбес чоруун узуткаарынын талазы-биле улуг ажылды чорудуп турар. Бижик билбес чорукту дүргөн узуткаар сорулга-биле чурумал бижикти дүргөн арга-биле өөренип алырарын методун Соңгу Кыдатка ажылдагынын талазы-биле Соңгу Кыдаттын компартиязынын ТК-зынын бюрозунун шийтирин чыжыбаа» солун парлаан.

Шийтирде чугаалап турары болза: үлетпүрүн болгаш көдээ ажыл-агыйнын бүдүрүлгезин катеп тургусканын болгаш хөгжүткенин түнөөлинде чоңун чаагай амьдыралы эжижээш, билгиче, культурулуг денелди беддеринче чоңун чүткүдү улам улгаткан. Чурумал бижикти дүргөн арга-биле өөрениринин Сю Цзянь-хуаның ажылдап кылганы методун ажыглаанынын практиказы болза, ажылчынын болгаш тараачынын чырыдышынын хөгжүдөрүнө, культурулуг денелдин беддеринге ол метод эзулуг чөпөк болур, база ажылыч чоңнарнын калбак массаларын бижик билбес чоруун кыска хуусаа-да узуткаар арганы бээр деп чүвени шынны көргүзүп бүзүрөткөй деп шийтирде меделген.

Ажылчынын болгаш тараачынын бижик ол билбес чоруун чоокку 4—5 чылдарда колдунда узуткаар төлөздө чурумал бижиктерини (иероглиферти), дүргөн арга-биле өөрениринин методуа чөр болганга шийгээдип ажылдаар дугайында шийтиринин Соңгу Кыдаттын компартиязынын ТК-зынын бюрозу үндүргөн.

Амга чедир Соңгу Кыдатка чурумал бижиктерин дүргөн арга-биле өөрениринин дуржугалыг 3800 ажыг курстары ажытылган турган, ол курстары 275 муң кижиче ишинде дооскан. Ажылчынын болгаш тараачынын калбак массалары ол методка улуг сонургалын салып, өөрөдиге талазы-биле көдүрүлүшүн көргүзүп турар. 10 миллион тараачынын ортузунда бижик билбес чорукту чоокку үш чылдарын дүргүзүндө узуткаар деп сорулганы Хэбэй провинциянын улус эрге-чагыргалары боттарынын мурунда салган.

(СЭТА).

Венгриянын демир орукчуларынын хүнүн демдеглээни

БУДАПЕШТ. Август 10-да Венгриянын ажылыч чоңнары демир орукчуларынын хүнүн демдегеп эртирген. Венгриянын демир орук транспорту сөөлү чылдарын дүргүзүндө улуг чеднишинин чедип алган. Немек болгаш венгр фашистер көвүрүглерин, оруктарын, вокзалдарын үрөп бузуп, шимчээр, составы аппарган болза-даа, ам демир орук транспорту чүгө катеп тургустунган эвес, харын дайын мурунунда денелдин бүгү көргүзүлгө талазы биле дыка ашкан. Чижээлээрге, демир орук транспортунда чүк сөөртүлгезин эргилдесе 1938 чылга дөмөлгөзүгө 130,4 хуу бедээ, ол-ла үеге денээрге, бо чылдын ийги кварталында чүк сөөртүлгези 23,3 хуу улгаткан.

Венгриянын демир орукчулары боттарынын чеднишинин хамыктын мурунда Совет Эвилелин аксеткидиг дузаламчынын ачызында, совет демир орукчуларнын байлак дуржулгазын ажылаанынын ачызында чедип алганнар. Беш чүчүлөрүн шимчээшкисин, септелгелер аразында паровозтарын септеле чокка маңнаарын улгатырар дээш шимчээшкисин Венгриянын демир орук транспортуна амгы үеге улам калбарып турар.

Венгриянын демир орукчулары боттарынын байырлыгына чаа-чаа күш-ажылыч чеднишинин ужурашканнар. Демир орук транспорту дөртөн ажылдакчыларын чазактын шанжалдары-биле шаннаан, чүс-чүс демир орукчуларга хүндүлүг аттарын тывыскаалаан.

(СЭТА).

Боливиянын президентизи Пас Эстенсорун меделели

НЬЮ-ИОРК. Ассошиейтед Пресс агентиленин корреспондентинин дүңдөп турарын эзугаар аларга, Боливиянын хамаарышпа чорунун хүнүн таварыштыр чүве чугаалап тургаш Боливиянын президентизи Пас Эстенсор болза, олово рудниктерин национализастаар болгаш чөр реформазын чорудар деп чазактын шийтиринин дугайы база катеп меделген.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореянын Улустун армиязынын Кол командьлалынын дүңдөдү

ПХЕНЬЯН. Корей Улус Демократтыг Республиканың Улустун армиязынын Кол командьлалынын август 9-та меделээни болза:

Кореянын Улустун армиязынын катыжышкынары Кыдат улустун эки-туракы кезектеринин сырыл деткимчези-биле фронтунун тус-тус участоктарына дайынга уду камгалалдын тулушкуннарын чорудуп, оларга когаралдарын таварыштырарын үргүчүлөп турар.

Барын фронтунга юнок районга дайын ужура-чүлдүн болгаш таныкларынын деткимчези-биле бир хүнүн дүргүзүндө бистиң туруштарымысче 14 катеп атакаалап, ынчалза-даа тулушкун шөлүнгө 260 ажыг өлгөн сектерин каап, аткаарлаар ужурга таварышкан.

Август 9-та Улустун армиязынын зениттик артиллерия кезектери болгаш адыгжы-анчыларын отрядтары дайыннын 3 самолөдун андара ат-

кай болгаш 5 самолөттү үрей аткан. ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустун армиязынын Кол командьлалынын август 10-та меделээни болза:

Эрткен хүнүн дүргүзүндө Улустун армиязынын кезектери кыдат улустун эки-туракчыларынын деткимчези-биле Чхольвонь районга камгалалдын тулушкуннарын чоруткан.

Эрткен дүне америк агрессорлар «В-29» деп 45 самолөттөр-биле Пхеньянын тайбыч чурттакчыларын кварталдарын араатанзы-биле бомбалаан. Дыка хөй тайбыч чурттакчылар өлүрткөн болгаш бажылаткан.

Август 10-да Улустун армиязынын зениттик артиллериялары болгаш адыгжы-анчылар дайыннын 5 самолөдун андара аткан болгаш үш самолөттү үрей аткан.

(СЭТА).

Америк ужура-чүлдүн Пхеньянге халдашкынын чаа араатанзыг чүүлү

ПХЕНЬЯН. Август 10-да дүн ортузунда америк ужура-чүүл Пхеньянге чажып халдаашкыны база катеп кылган. Уш шак ажыг үенин дүргүзүндө үргүчүлүн ол халдашкына хөй санын аар бомбалакчылар киришкен. Пхеньянын энне сырыл чурттакчылыг барын талакы району кадыг-шынныг бомбалаашкына таварышкан. Халдаашкынын үезинде яны-бүрү хемчээдиг чүс-чүс бомбалары олчө октаан. Араатанзыг халдаашкынын түнөөлинде дыка хөй тайбыч чурттакчылар өлгөн болгаш бажыланган. Кандыг-даа шериг объектизи чок хоорайнын

ол кезең чөр бажынарлыг, хамааты чурттакчы тудулар болгаш лавкаларлыг турган. Халдаашкынын соонда ол черлерде өртенип турар үрөлгөн бажынарнын бузундулары аркан.

Ол араатанзыг халдаашкынын сорулганы болза, Пхеньянын тайбыч чурттакчыларын узуткап чок кылыр сорулгалыг болуп турар. Чүгө дээрге, халдаашкынын үезинде бо черге хөй санын чазак-тевер бомбалары болгаш чөргө дүшкөш элээн үр үе болганда частыр бомбалары октаан.

(СЭТА).

Дайыннын бомбалаашкынындан качыгдан чурттакчыларга Кореянын улус эрге-чагыргаларынын дузаламчызы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазак чурттакчы чоңун материалдыг байдалын дугайында улус-биле сагыш салып турар. Дайыннын бомбалаашкынындан когаран, бажын, аш-чөм болгаш хөп чөк арктан чурттакчылар улус эрге-чагыргаларынын онза деткимчезин ап турар.

Июль 11—12-де араатанзыг үлгедешкинде качыгдан когараннарга Пхеньянын хоорай комитеди улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Бомбалаашкын болганын соонда бир хонганда комитет чурттакчыларга хөй санын аш-чөм чүүлдерин болгаш хөп халаска үлгөөн. Кореянын төп телеграф агентиленин меделеп турары болза, чүгө июль 14-те когаралга таварышкан кижилерге бир каш муң эш идиктерин, костюмнерин болгаш иштики ак хөп чүүлүн үлгөөн. Июль 15-те

комитет когаралга таварышкан кижилерге хөй санын ажыл-агый саванын, консерваларын болгаш өскө-даа чөм чүүлдерин үлгөөн.

Хамын хоорайнын улус комитеди ол ышкаш дузаламчы чүүлдерин чурттакчы чоңга үлгөөн. Америк бомбалаашкындан когаран чурттакчыларына хөй санын чөм чүүлүн улус комитеди халаска үлгөөн, оон иштинде рис болгаш консервалар кылган продуктулар, а ол ышкаш муң-мүң метр пөс-таавы болгаш бөлөн хөп бар.

Кореянын төп телеграф агентиленин меделеп турары болза, бомбалаашкындан когаран чурттакчыларын хандырынын херезинге хергелкчилер коммуназынын организациялары улуг рольдуг болуп турар.

(СЭТА).

Барын Германияже октаан бомбалар

БЕРЛИН. Берлиннин демократтыг парлагалынын меделеп турары болза, Англиянын реактивтик шериг самолөттөр Ганновер чоогунда Келле районга шөндө ужу-дуушкуннар кылып тургаш напал-

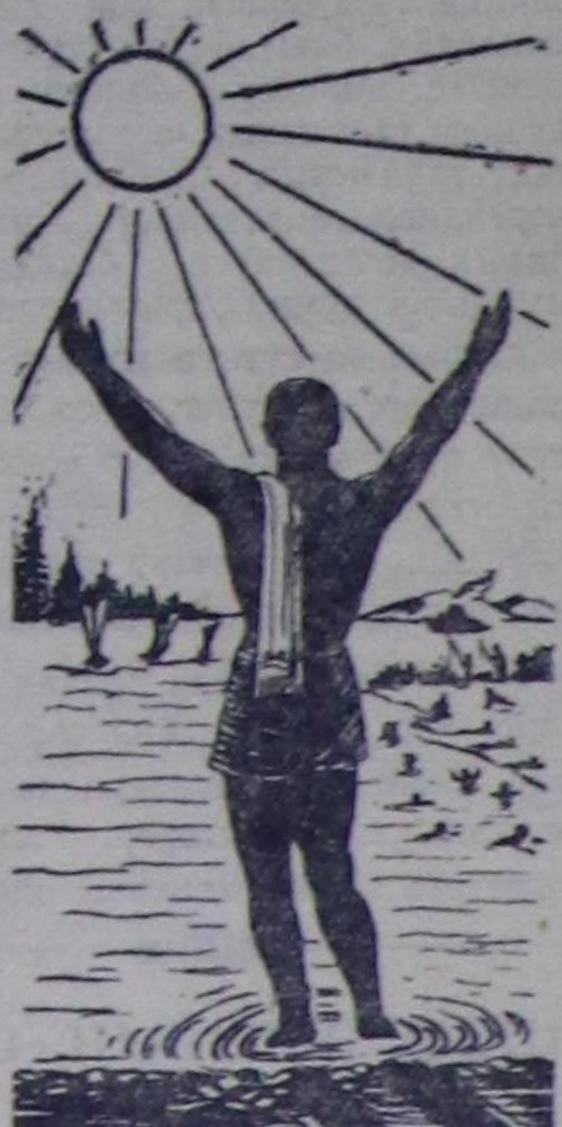
мыг дөрт бомбаларны октаан. Чоок-кавынын чурттакчы чоңу немек девискээрже октаан бомбаларын дугайында меделген дүвүрээзин-биле дынааннар.

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторунуң оралкычы Д. О. БЕГЗИ.

ХҮН, АГААР БОЛГАШ СУГ

Бойдустан күчүлүг чөпсөө — олар организми быжыглап, дадыктырып турарлар



Туберкулөзтан база өскө-даа хөй аарыглардан камгалап болгаш эмнеп турар, кижинин сергек чоруун, күжүн деткип турар.

ЭМЧИНИН СҮМЕЗИ-БИЛЕ:

Сутга эштинер, агаарга, хүнге дөгөлөнинер!

Хүнүн, агаарын болгаш сутгун саяларын физкультура-биле холбаштырарга нерва болгаш шынган эгтер системазы быжыгып, ханын составы экижил, өкпеин арылаашкынын болгаш аш-чөмнү солушкунун күштелдирип турар.

Хүнге чоорту дөгөлөнир. Бир дугаар хүвүнде 5—8 минутада дөгөлөнгөш, чоорту хүнүн-не 5—5 минуталар немеп тургаш, чартык авда 40—60 минуталар чедир дөгөлөнир.

БОЙДУСТУН КҮЧҮЛҮГ КҮЖҮН КАЛБАА-БИЛЕ БОЛГАШ ЧӨП АЖЫЛАНАР!

Тыва областын санитар-чырыдышкын бажыны.